

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
UNIVERSITATEA „DIMITRIE CANTEMIR” DIN TÂRGU MUREȘ
FACULTATEA DE DREPT
Programul de studii masterale „Proceduri judiciare și profesii liberale”**

LUCRARE DE DISERTAȚIE
Legislația română privind medierea
conflictelor – limite și perspective

Coordonatorul lucrării:

Prof. univ. dr. Brîndușa Gorea

Absolvent:

Dancs Dorin Cristian

Tîrgu Mureș

2025

CUPRINS

I. ABSTRACT	3
II. OBIECTIVELE LUCRĂRII	4
III. METODOLOGIA ELABORĂRII LUCRĂRII	5
IV. CONȚINUTUL TEORETIC AL TEMEI ANALIZATE	6
CAP. I. Medierea conflictelor	6
1.1. Conflictelor sociale - definire	6
1.2. Istoria și natura instituției de mediere	9
1.3. Modele de mediere	12
1.4. Caracterul adecvat al medierii	14
1.5. Soluționarea conflictului prin instituția medierii	18
CAP. II. Procedura medierii în România	19
2.1. Cadrul de reglementare al medierii în România	19
2.2. Medierea în Codul de Procedură Civilă	22
2.3. Medierea în Codul de Procedură Penală	24
2.4. Medierea în materie comercială	27
2.5. Medierea în dreptul familie	29
2.6. Soluționarea conflictelor de muncă prin mediere	30
2.7. Medierea în sectorul serviciilor bancare	32
2.8. Medierea conflictelor transfrontaliere	34
CAP. III. Procedura medierii în dreptul internațional	35
3.1. Regulile UE privind medierea	35
3.2. Procedura medierii în diverse țări din Europa: Anglia, Franța, Italia, Germania, Norvegia	39
3.3. Procedura medierii în Statele Unite ale Americii	48
BIBLIOGRAFIE	50
V. CONCLUZII	53

I. ABSTRACT

Mediation as an alternative way of resolving conflicts occupies an important place in modern society. Currently, mediation has reached maturity worldwide and has been adopted without reservations. The future of conflict resolution is, without a doubt, closely linked to mediation. The 20th century is the century of amicable conflict resolution outside the courtroom.

Since we consider that the mediation procedure is very important in all branches of justice, we chose as the topic for our dissertation "Romanian legislation on conflict mediation - limits and perspectives".

During the work, we pursued several objectives.

The first objective was to understand what conflict mediation means, and for this purpose we started from the concept of social conflict and a brief history of the institution of mediation, we presented the models and principles of mediation, but also its appropriateness, and the resolution of conflicts through the institution of mediation.

The second objective was to understand what the mediation procedure means, and to this end I presented the legal framework regulating mediation in Romania and the way in which mediation is regulated in the Civil Procedure Code, the Criminal Procedure Code, in commercial matters, in family law, in the banking sector, the mediation of cross-border conflicts and the resolution of labor conflicts through mediation.

The third objective of the paper was to find out as much as possible about what the mediation procedure means in international law, and to this end I first presented what the European Union rules on mediation are. I continued with a brief presentation of the mediation procedures in some of the most important countries in Europe, France, Italy, Germany, Great Britain, Norway, but also some ideas about the mediation procedure in the United States of America.

II. OBIECTIVELE LUCRĂRII

Activitatea de mediere ca modalitate alternativă de rezolvare a conflictelor ocupă un loc important în societatea modernă. În prezent, medierea a ajuns la maturitate la nivel mondial, fiind adoptată fără rezerve. Viitorul soluționării conflictelor este, fără îndoială, strâns legat de mediere. Secolul XX este secolul soluționării conflictelor pe cale amiabilă, în afara sălii de judecată.

Deoarece considerăm că procedura de mediere este una foarte importantă în toate ramurile justiției, am ales ca temă pentru lucrarea de disertație *„Legislația română privind medierea conflictelor – limite și perspective”*.

Pe parcursul realizării lucrării am urmărit mai multe obiective.

Primul obiectiv a fost acela de a înțelege ce înseamnă medierea conflictelor, și în acest scop am pornit de la conceptul de conflict social și un scurt istoric al instituției medierii, am prezentat modelele și principiile medierii, dar și caracterul adecvat al acesteia, și soluționarea conflictelor prin intuiția medierii.

Cel de al doilea obiectiv urmărit a fost acela de a înțelege ce înseamnă procedura de mediere, și în acest scop am prezentat cadrul legal de reglementare al medierii în România și modul în care medierea este reglementată în Codul de Procedură Civilă, Codul de Procedură Penală, în materia comercială, în dreptul familie, în sectorul serviciilor bancare, medierea conflictelor transfrontaliere și soluționarea conflictelor de muncă prin mediere.

Cel de al treilea obiectiv al lucrării a fost acela de a afla cât mai multe despre ce înseamnă procedura medierii în dreptul internațional, și în acest scop am prezentat mai întâi care sunt regulile Uniunii Europene privind medierea. Am continuat cu prezentarea pe scurt a procedurilor medierii în câteva dintre cele mai importante țări din Europe, Franța, Italia, Germania, Marea Britanie, Norvegie, dar și câteva idei despre procedura medierii din Statele Unite ale Americii.

III. METODOLOGIA ELABORĂRII LUCRĂRII

Metodologia pe care am utilizat-o pentru a putea elabora lucrarea de disertație a fost cea de studiere a unei bogate bibliografii legate de subiectul abordat în lucrare, bibliografie care a constat în peste 40 de surse, din care am ales 28 de surse bibliografice în lucrarea mea, cărți și articole, legi și website-uri.

Pe parcursul studiului surselor bibliografice am consemnat ideile principale, care sunt argumentele, opiniile autorilor studiați, și în cadrul lucrării am citat respectivele paragrafe, și în jurul lor mi-am creat propria argumentație. Cu această modalitate de lucru am putut redacta mai ușor lucrarea de disertație.

De asemenea, pentru a putea să-mi creez propria argumentația a ideilor, am analizat toate elementele informative culese din cercetarea bibliografică. Sursele le-am ales în așa fel încât să fie lucrările unor autori cunoscuți din domeniul pe care l-am ales pentru realizarea lucrării de disertație, atât din țara noastră, cât și din străinătate.

Lucrarea am structurat-o în trei capitole, și în fiecare dintre ele am utilizat din sursele bibliografice studiate cele care mi s-au părut cele mai relevante pentru subiectul abordat.

Lucrarea de disertație am redactat-o respectând regulile de redactare, am încercat să îmi exprim propriile opinii legat de subiectul abordat și am încercat să demonstrez că pe parcursul anilor de studiu mi-am însușit cât mai bine cunoștințele predate, și de asemenea am încercat să dovedesc că am reușit să înțeleg cât mai bine sursele bibliografice utilizate pentru întocmirea lucrării.

IV. CONȚINUTUL TEORETIC AL TEMEI ANALIZATE

CAP. I. MEDIEREA CONFLICTELOR

1.1. CONFLICTELE SOCIALE - DEFINIRE

Termenul „conflict” are două înțelesuri general acceptate. Primul se referă la un conflict evident - o ceartă, o luptă sau o bătălie. Al doilea se referă la conflictul subiectiv - percepția Părții că Partea și Cealaltă au convingeri sau interese opuse sau că Cealaltă a privat sau supărat Partea într-un fel. Ultimul concept este mai bogat pentru construirea teoriei decât primul, prin faptul că există mai multe strategii pe care Partea le poate folosi ca reacție la conflictul subiectiv. Partea poate adopta o abordare contencioasă și poate riposta, sau Partea poate încerca să-și impună voința asupra Celeilalte prin intermediul unor certuri, cereri sau amenințări. Această strategie este foarte probabil să ducă la un conflict evident. În loc să se certe, Partea poate rămâne inactivă sau poate ceda în fața Celeilalte, sau Partea se poate angaja în rezolvarea problemelor, cu scopul de a găsi o soluție la conflict pe care ambele să o poată accepta. Uneori se găsesc combinații ale acestor strategii.¹

Comportamentul contencios și, prin urmare, conflictul evident, este adesea defăimat pe nedrept. Atunci când este adoptat cu moderație, are mai multe virtuți pozitive. Poate descuraja luarea prematură a deciziilor de grup, ca atunci când Partea își apără opiniile până când nu a existat o discuție completă a problemelor. Conflictul poate facilita o reconciliere a intereselor legitime ale oamenilor, ca atunci când o Parte insistă asupra a ceea ce consideră important până când Celălalt este convins sau a găsit un compromis rezonabil. Într-adevăr, fără un conflict deschis moderat - și persuasiunea sau compromisul rezultat - pot exista puține progrese în cadrul grupurilor, organizațiilor și națiunilor, iar aceste entități se pot destrăma. Evitarea unui conflict moderat poate duce, pe termen lung, la dizolvarea unei căsătorii sau la război civil.

Conflictul își capătă reputația proastă, deoarece conflictul deschis devine uneori prea sever; se recurge la amenințări sau violență puternice. Persoanele sau proprietățile sunt rănite,

¹ Pruitt D.G., (2007), *Social Conflict: Some Basic Principles*, J. Disp. Resol., disponibil la adresa <https://scholarship.law.missouri.edu/jdr/vol2007/iss1/8> (traducerea noastră)

relațiile se deteriorează, iar unii participanți își pierd sănătatea deoarece sistemul lor imunitar a fost subminat. Problema în astfel de cazuri nu este conflictul în sine, ci escaladarea conflictului.²

Dacă am analiza principalele preocupări din sociologie, am găsi în principal două: prima tinde să se concentreze pe natura ordinii sociale, a stabilității sociale și a consensului. A doua se ocupă de schimbare, dezordine, instabilitate și conflict social. Perspectivile sociologice se împart în general în categoriile de funcție, adică bazate pe consens și conflict, care este orientat în primul rând spre explicarea elementelor de instabilitate și schimbare. Sub influența perspectivei evoluționiste din științele naturii, mulți sociologi timpurii s-au ocupat și de fenomenul conflictului social. Cu toate acestea, discuțiile s-au concentrat pe interacțiunea neintenționată (mai mult sau mai puțin autonomă), în tradiția conceptului darwinist de „luptă pentru supraviețuire”. Această fază a fost urmată de o examinare a problemelor de ordine sau a problemelor de solidaritate socială. Acestea au dat naștere școlii funcționaliste în sociologie și antropologie socială. Karl Marx a fost un important gânditor social care a analizat sistematic fenomenul conflictelor sociale. Cu toate acestea, principalele discuții din sociologia academică s-au concentrat pe explicațiile structurii sociale și ale organizării sociale. Această fază a continuat aproape până în prima jumătate a secolului actual. Abia după anii 1950 a fost întreprinsă o examinare concentrată și sistematică a fenomenului conflictului social. Să analizăm câteva dintre perspectivele asupra conflictului social pentru a înțelege natura acestuia.³

Astăzi, teoreticienii conflictului insistă că, conflictul este o caracteristică perenă a vieții sociale și că, prin urmare, societățile se află într-o stare de schimbare constantă. Ei văd conflictele ca implicând o gamă largă de interese și grupuri. Interesele sunt economice, politice, juridice, religioase, sociale și morale. Grupurile implicate sunt tineri împotriva bătrânilor, bărbați împotriva femeilor, un grup etnic împotriva altuia, o castă împotriva alteia, un grup religios împotriva altuia, muncitori împotriva angajatorilor și așa mai departe. Conflictele apar datorită faptului că lucruri precum puterea, prestigiul, bogăția și alte resurse nu sunt disponibile în mod egal tuturor - sunt bunuri rare. Cei care le dețin sau care au controlul asupra acestor bunuri rare vor încerca întotdeauna să își apere și să își protejeze interesele în detrimentul altora. Drept urmare, apare un conflict între grupurile cu interese opuse.⁴

² *Ibidem*

³ ***, Social Conflic, disponibil la adresa <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/18829/1/Unit-32.pdf/> (traducerea noastră)

⁴ *Ibidem*

Contribuția lui Karl Marx (1818-1883) în domeniul conflictului social este de o importanță imensă.⁵ Conflictul social, credea el, era sursa oricărei schimbări sociale. El vedea conflictul ca pe o relație socială între două clase cu interese economice opuse. Aceste două clase în societatea capitalistă sunt burghezia (sau proprietarii sau „cei care au” mijloacele de producție). Puterea economică a „celor care au” le conferă putere și în alte sfere, cum ar fi cea politică și cea socială. Dobândirea puterii de către o clasă se face, conform lui Marx, întotdeauna în detrimentul celeilalte clase. Distribuția inegală a puterii este abordată de clasa celor care nu au. Aceștia se organizează pentru a răsturna dominația „celor care au” prin acțiuni revoluționare. Noua ordine socială rezultată (unde nu ar exista clase) este o îmbunătățire față de cea veche. În acest sens, conflictul social poate fi văzut ca un vehicul al progresului social. Astfel, Marx a analizat conflictele sociale în esență în sfera vieții economice. Analiza sa s-a concentrat în principal pe analiza conflictelor de clasă în societatea capitalistă.⁶

Și Max Weber (1864-1920) a insistat că conflictul social nu poate fi exclus din viața socială. El a subliniat că conflictul este o relație socială care are propriile sale caracteristici.⁷ Caracteristicile importante sunt:

i) Acțiunea din cadrul relației este orientată intenționat, spre îndeplinirea voinței actorilor sau grupurilor împotriva unui alt actor sau grup.

ii) efortul de a îndeplini propria voință împotriva celuilalt stimulează o rezistență din partea celuilalt împotriva acestei impuneri. Așadar, Weber insistă că, pentru ca o relație să fie numită „relație conflictuală”, trebuie să existe următoarele elemente:

a) Puterea și exercitarea intenționată a puterii.

b) Rezistența din partea grupului sau individului care se confruntă cu această impunere.⁸

Weber nu considera conflictul ca fiind limitat doar la sfera economică. El a susținut că conflictul apare din cauza lipsei unor astfel de resurse, cum ar fi prestigiul și puterea, precum și a proprietății și a altor forme de bogăție materială. El a observat că conflictul poate apărea și în organizații și birocrății. El a subliniat că liderii care gestionează resursele organizațiilor industriale, guvernamentale și religioase la scară largă au o mare putere. Aceștia își pot afirma și

⁵ Hayes A., (2024), *Conflict Theory Definition, Founder, and Examples*, disponibil la adresa <https://www.investopedia.com/terms/c/conflict-theory.asp> (traducerea noastră)

⁶ ***, Social Conflict, disponibil la adresa <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/18829/1/Unit-32.pdf> (traducerea noastră)

⁷ Mănescu N., (2015), *The modern theory of conflict and the sociological voluntarism theory domination and voluntary servitude -brief considerations*, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 2

⁸ ***, Social Conflict, disponibil la adresa <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/18829/1/Unit-32.pdf> (traducerea noastră)

și-au afirmat voința, împotriva voinței altor grupuri din societate și chiar din afara societății (de exemplu, corporațiile multinaționale).⁹

Din ceea ce s-a spus până acum despre natura conflictului social, reies următoarele aspecte ale relațiilor conflictuale:

i) conflictul este o luptă pentru valori. Poate apărea ca o luptă pentru revendicări de statut, putere și alte resurse limitate.

ii) cel puțin două părți sunt implicate în relațiile conflictuale, pentru a obține aceste valori sau lucruri dorite.

iii) părțile aflate în conflict își propun adesea să neutralizeze, să rănească sau să elimine rivalii lor.

iv) conflictele pot apărea în cadrul unui grup sau între grupuri.

v) conflictele au persistat de-a lungul timpului și sunt o caracteristică perenă a vieții sociale.¹⁰

1.2. ISTORIA ȘI NATURA INSTITUȚIEI DE MEDIERE

Medierea este una dintr-o varietate de proceduri de rezolvare a unui conflict. Medierea se bazează pe participarea voluntară a părților. Este o procedură în care un intermediar fără competențe de judecată (mediatorul) facilitează sistematic comunicarea între părți, cu scopul de a permite părților să își asume responsabilitatea soluționării litigiului. Alte caracteristici de bază sunt confidențialitatea procedurii și neutralitatea mediatorului.

„Etimologic, întreaga familie de cuvinte provine din latina târzie: *mediare*, *mediat*, care înseamnă *a sta la mijloc*. La rândul său, cuvântul provine din mai vechiul latinesc *medius*, *mijloc*, derivat din rădăcina indo-europeană *medhyo*. ”¹¹

Formele de mediere pot fi urmărite în multe surse antice și tradiționale. La aborigenii australieni, precum și în multe practici de soluționare a conflictelor din Asia și Africa, bătrânul comunității a jucat în mod tradițional rolul de mediator. În lumea afacerilor tradiționale arabe,

⁹ Mănescu N., (2015), *The modern theory of conflict and the sociological voluntarism theory domination and voluntary servitude -brief considerations*, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 2

¹⁰ ***, Social Conflc, disponibil la adresa <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/18829/1/Unit-32.pdf/> (traducerea noastră)

¹¹ Gorea B., Costin D., (2009), *Medierea în dreptul penal*, Ed. University Press , Târgu Mureș

conciliatorul (*wassit*) a jucat un rol esențial în soluționarea disputelor. Se fac referințe la medierea și în Biblie. De exemplu, în prima sa scrisoare către Corinteni, Sfântul Pavel a îndemnat oamenii să medieze.¹²

Conceptul de mediere a fost definit pentru prima oară în 1690, de Dicționarul Universal Francez, ca *intervenție umană între două persoane*. Aceeași definiție a fost reluată în 1694 și de Dicționarul Enciclopedic Francez.¹³

Medierea modernă se referă la o mișcare care a început în anii 1970 în SUA, în anii 1980 în Australia și Marea Britanie și în anii 1990 în cea mai mare parte a dreptului civil din Europa și Africa de Sud.

Medierea se referă la un proces în care un terț imparțial facilitează o negociere între două sau mai multe părți aflate în litigiu. Concilierea poate fi similară în multe privințe cu medierea, dar diferă într-un aspect important. Concilierea se referă la un proces asemănător medierii în care terțul imparțial, conciliatorul, este capabil să ofere părților informații juridice și/sau să sugereze părților soluții. Cu alte cuvinte, conciliatorii pot fi mult mai directivi și intervenționiști decât mediatorii bazați pe interese.¹⁴

De la renașterea sa modernă în lumea occidentală, medierea a parcurs o cale șerpuitoare și de multe ori provocatoare prin dreptul comun și apoi dreptul civil. Sugestiile potrivit cărora medierea nu ar fi altceva decât un moft de scurtă durată au fost ele însele de scurtă durată. În același timp, multe întrebări critice despre procesul de mediere, structurile și mediul de mediere și rezultatele medierii nu au fost încă explorate din perspective globale și comparative.

În 1976, în Minnesota, SUA, a avut loc Conferința Națională privind Cauzele Nemulțumirii Populare față de Administrația Justiției (mai bine cunoscută sub numele de Conferința Pound). Acesta a abordat aspecte legate de criza percepută în accesul la justiție. La conferință, profesorul Frank Sander a prezentat conceptul său, acum binecunoscut, de tribunal cu mai multe uși, în care ușile reprezintă diferitele opțiuni de soluționare a litigiilor la care pot fi adresate litigiilor care intră în tribunal. menționate. Tribunalul cu mai multe uși reprezintă o abordare instituționalizată a soluționării alternative a litigiilor (SAL), în care soluționarea alternativă a litigiilor este mobilizată și gestionată în cele din urmă de către instanțe. La celălalt capăt al spectrului se află abordarea comunitară a SAL, care are în vedere centre pentru

¹² Alexander N., (2006), *Mediation in Civil Procedure – A Comparative Perspective*, disponibil la adresa https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3756846 (traducerea noastră)

¹³ Gorea B., Costin D., (2009), *Medierea în dreptul penal*, Ed. University Press, Târgu Mureș

¹⁴ Alexander N., (2006), *Mediation in Civil Procedure – A Comparative Perspective*, disponibil la adresa https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3756846 (traducerea noastră)

soluționarea alternativă a litigiilor independente de instituțiile sistemului juridic situate în comunitatea locală și care răspund nevoilor litigiilor la nivel de bază.¹⁵

În același timp în care americanii dezbăteau problemele și ideile apărute în urma Conferinței Pound, voci similare de nemulțumire se făceau auzite de cealaltă parte a Atlanticului. În anii 1970, proiectul Florence Access to Justice a reunit cadre universitare din întreaga lume pentru a dezbate problemele juridice, politice și sociale legate de accesul la justiție.¹⁶

Cappelletti și Garth au introdus metafora undei extrem de vizuale pentru a descrie mișcarea de acces la justiție, mai întâi în ceea ce privește SUA și în al doilea rând, în legătură cu alte țări din întreaga lume occidentală. Primul val, începând cu anii 1960, a introdus instituții precum asistența juridică pentru a aborda obstacolele economice ale accesului la justiție, cum ar fi incapacitatea de a accesa informații și reprezentare; al doilea val, început la începutul anilor 1970, a abordat obstacolele organizaționale, care au dat glas fenomenului drepturilor și intereselor colective ale grupului prin introducerea acțiunilor de grup; cel de-al treilea val, început la sfârșitul anilor 1970, a văzut apariția proceselor de soluționare alternativă a litigiilor (SAL) pentru a aborda inadecvarea procedurilor tradiționale de litigii în accesul la justiție.¹⁷

Reluând temele care au apărut din proiectul Florence, scriitori academicieni precum Blankenburg, Galanter și Johnson au continuat să dezbată probleme precum transplantabilitatea instituțiilor de la o cultură juridică la alta (în special dreptul comun în dreptul civil) și viziunile lor pentru sistemul de justiție al viitorului în contextul mai larg al mișcării de acces la justiție. Johnson, de exemplu, speculează asupra a patru scenarii alternative pentru justiție în secolul XXI, dintre care unul prevede un rol extins pentru modelele deformalizate de procesare a litigiilor alături de modelele formale existente. modele și altele care au în vedere fie niveluri extreme de privatizare, naționalizare sau sistematizare.¹⁸

„Literatura de specialitate din România, încă deloc vastă, definește medierea ca fiind «o procedură voluntară și o modalitate alternativă de rezolvare a conflictelor, cu ajutorul unei terțe persoane, neutre și imparțiale, fără putere de decizie – mediatorul, care este calificată să asiste

¹⁵ Wallace C., (1982), *Judicial Reform and the Pound Conference of 1976*, 80 MICH. L. REV. 592, disponibil la adresa <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4175&context=mlr> (traducerea noastră)

¹⁶ Alexander N., (2006), *Mediation in Civil Procedure – A Comparative Perspective*, disponibil la adresa https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3756846 (traducerea noastră)

¹⁷ Salles B.M., Cruz P.M., (2020), *The Florence Access-To-Justice Project: Descriptive Aspects*, Revista de Derecho no. 22, disponibil la adresa <http://www.scielo.edu.uy/pdf/rd/n22/2393-6193-rd-22-178.pdf> (traducerea noastră)

¹⁸ Alexander N., (2006), *Mediation in Civil Procedure – A Comparative Perspective*, disponibil la adresa https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3756846 (traducerea noastră)

părțile să negocieze, facilitând comunicarea dintre ele și ajutându-le să ajungă la o înțelegere unanim acceptată, eficientă și durabilă, în condiții de confidențialitate.»¹⁹

Potrivit articolului 1, alineatele 1 și 2 din Legea medierii:

„(1) Medierea reprezintă o modalitate de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane specializate în calitate de mediator, în condiții de neutralitate, imparțialitate, confidențialitate și având liberul consimțământ al părților.

(2) Medierea se bazează pe încrederea pe care părțile o acordă mediatorului, ca persoană aptă să faciliteze negocierile dintre ele și să le sprijine pentru soluționarea conflictului, prin obținerea unei soluții reciproc convenabile, eficiente și durabile.”²⁰

„Credem că, dacă o definiție precum *negociere asistată* este prea largă pentru definirea riguroasă a conceptului de mediere, o definiție ce *profesionalizează* și *legalizează* excesiv medierea ar putea fi prea restrânsă pentru a reda bogăția de sensuri ale acestui cuvânt. După cum am văzut, nu doar *mediatorul autorizat* român, american sau chinez *mediază*, ci și alți profesioniști ai dreptului (magistrați, avocați, consilieri juridici, notari etc.), ba chiar și președinții de stat, preoții sau șefii de trib, ca și psihologii, educatorii, părinții, vârstnicii ș.a.m.d.”²¹

„Vom propune, de aceea, două definiții ale conceptului de mediere: una în sens larg și una în sens restrâns.

În sens larg, prin mediere înțelegem orice negociere asistată de un terț neutru, prin care părțile caută să ajungă la o înțelegere reciproc avantajoasă, pentru stingerea disputei dintre ele.

În sens restrâns, medierea este o procedură confidențială de soluționare a disputelor, alternativă la procesul judiciar, la care părțile participă voluntar, fiind ajutate să ajungă la o înțelegere reciproc avantajoasă de un terț neutru, imparțial și fără putere de decizie.”²²

1.3. MODELE DE MEDIERE

Există o serie de modele de mediere sau abordări, iar rolul mediatorului variază ușor în funcție de fiecare. Un model ar putea fi cel care este cel mai des folosit în Marea Britanie, cunoscut sub denumirea de mediere facilitatoare, în care mediatorul nu oferă opinii sau sfaturi.

¹⁹ Gorea B., Costin D., (2009), *Medierea în dreptul penal*, Ed. University Press, Târgu Mureș

²⁰ Art. 1, alin 1 și 2, Legea nr. 192 / 2006, legea medierii

²¹ Gorea B., (2009), *Soluționarea conflictelor prin arbitraj și mediere*, Ed. University Press, Târgu Mureș

²² Gorea B., Costin D., (2009), *Medierea în dreptul penal*, Ed. University Press, Târgu Mureș

Înrădăcinată în arena disputelor comunitare, medierea facilitatoare este practică și de mediatori instruiți în domeniile medierii comerciale și familiale. Un alt model sau abordare, medierea evaluativă, presupune ca mediatorul să ofere părților o viziune sau o opinie informată, de exemplu, asupra fondului cauzei sau a forței pozițiilor juridice respective ale părților.²³

Atât medierea facilitatoare, cât și cea evaluativă sunt abordări bazate pe interese, în sensul că acordă prioritate intereselor părților față de drepturile legale. În litigiile de drept privat, părțile sunt libere să ajungă la înțelegeri care se bazează mai degrabă pe interesele lor decât pe drepturile legale. Cu toate acestea, în litigiile de drept public, este posibil să existe factori cum ar fi actele care necesită autoritate legală sau putere, dar este apoi finalizat în afara sau fără autoritatea legală, resursele și problemele de interes public mai larg care ar putea limita sfera de soluționare a părților. Acesta este și motivul pentru care majoritatea practicienilor preferă un mediator familiarizat cu competențele și procesele decizionale ale organismului public în cauză sau cu domeniul de drept în litigiu.

Un model de mediere bazat pe drepturi a fost identificat ca o abordare alternativă la cea a medierii facilitatoare. În medierea bazată pe drepturi, „mediatorul, personal sau împreună cu alți profesioniști sau experți, ajută părțile să-și evalueze punctele forte și punctele slabe, în scopul de a conveni asupra unei rezoluții în linii mari în conformitate cu drepturile lor respective și care să reflecte acestea”.²⁴

Acest model poate fi potrivit pentru unele litigii de drept public. S-a susținut că un model bazat pe drepturi acordă prioritate drepturilor legale și „intervine în echilibrul de putere dintre părți, permițând unui reclamant, altfel mai puțin puternic, să-și afirme drepturi legale care au o existență și o legitimitate separată de relație”.²⁵

Aceasta cere ca mediatorul să fie responsabil pentru a se asigura că obiectivele legislației relevante sunt promovate în procesul de mediere și că prevederile legislative și drepturile nu sunt încălcate de termenii acordului.

În toate modelele de mediere, deciziile de soluționare sunt luate chiar de părți, împreună cu consilierii lor juridici atunci când sunt prezenți, și nu de mediator. Spre deosebire de

²³ Bondy V., Doyle M., (2011), *Mediation in Judicial Review: A practical handbook for lawyers*, The Public Law Project (traducerea noastră)

²⁴ Hunter R., Leonard A., (1997), *Sex discrimination and alternative dispute resolution: British proposals in the light of international experience*, Public Law, 298–314, disponibil la adresa <https://kar.kent.ac.uk/1722/> (traducerea noastră)

²⁵ *Ibidem*

procedurile judiciare, nu există un rezultat impus și, prin urmare, medierile nu se încheie întotdeauna cu o soluționare a litigiului.

În cazul în care procedurile au fost emise înainte de încercarea medierii, este posibil ca, cazul să fi fost suspendat pentru a permite medierea. Dacă medierea nu a dus la o soluționare, cazul poate trece la următoarea etapă a litigiului.

1.4. CARACTERUL ADECVAT AL MEDIERII

Fiecare conflict este unic. Atunci când aleg tehnica de soluționare adecvată, părțile pot lua în considerare următoarele caracteristici ale procedurilor de soluționare, cum ar fi procedura judiciară, arbitrajul, procedura ombudsmanului, medierea și negocierea: autonomia părții, flexibilitatea procedurii, confidențialitatea, caracterul executoriu, impactul asupra relației cu partea în conflict, sustenabilitatea părții, rezolvarea conflictelor, calitatea materială a soluției, durata procedurii, costurile directe și indirecte ale procedurii. Aceasta ar putea fi prima parte a evaluării soluționării conflictului.

A doua parte a evaluării soluționării conflictului ar putea fi evaluarea adecvării conflictului individual în raport cu mecanismele de soluționare a litigiilor disponibile. Următoarele aspecte ar putea fi luate în considerare în evaluarea caracterului adecvat al unui conflict pentru mediere:

- Natura conflictului;
- Posibilitatea unei soluții consensuale;
- Succesul/rezultatul rezonabil și dorit;
- Metode deja încercate pentru a rezolva conflictul;
- Costurile probabile ale diferitelor proceduri de rezolvare a conflictului;
- Durata probabilă a diferitelor proceduri de soluționare a conflictului, inclusiv luarea în considerare a unui eșec al procedurii încercate
- Importanța unei relații continue cu partea/părțile în conflict;
- Importanța controlului asupra soluționării conflictului;
- Măsura în care problemele de comunicare au contribuit la conflict;
- Dorința de a rezolva probleme ulterioare în legătură cu conflictul.

Pentru a evalua caracterul adecvat al medierii, este important să se identifice etapele procesului și oportunitățile pe care fiecare parte le prezintă pentru soluționare.

Este de înțeles că medierea poate avea loc în oricare dintre etapele în care au tendința de a avea loc înțelegeri. În plus, medierea poate avea loc după încheierea unei ședințe de fond, dacă rămân de rezolvat probleme practice. În mod similar, deși medierea nu poate oferi un substitut pentru competențele instanței de a acorda o ordonanță sau un ordin obligatoriu, nu există niciun motiv pentru care medierea să nu aibă loc după ce aspectul urgent al cazului a fost tratat.

Există avantaje și dezavantaje ale medierilor timpurii și cele tardive, dar fiecare caz trebuie luat în considerare în funcție de propria sa combinație de factori.

Foarte des se întâmplă ca în medierile care implică dispute cu privire la compensarea bănească, părțile stabilesc o sumă care se află la un punct intermediar între punctele lor de plecare respective. În cazul în care o despăgubire adecvată nu poate fi asigurată doar prin plata unei sume de bani, poate fi mai dificil să vedem ce pot aduce fiecare parte în proces pentru a ajunge la un compromis. Cu toate acestea, ideea că medierea se bazează inevitabil pe compromis este considerată o eroare de către mediatori. Medierea oferă negociere bazată pe interese și, în acest fel, poate deplasa accentul de la drepturile legale/drepturile legale și greșelile, pentru a lua în considerare aspectele practice ale nevoilor și resurselor și ce rezultate doresc și sunt capabile să obțină părțile. În acest sens, medierea oferă un proces calitativ diferit de sistemul contradictoriu și ar trebui să poată oferi rezultate calitativ diferite de cele care pot fi atinse prin litigiu sau negocieri bilaterale.²⁶

Evident, o astfel de abordare nu este întotdeauna adecvată sau, într-adevăr, posibilă, de exemplu, în cazul în care disputa este legată de o obligație legală sau de legalitatea unei politici a autorităților locale. Cu toate acestea, stabilirea detaliilor modului în care trebuie îndeplinită o anumită îndatorire, fie atunci când pârâtul acceptă că i se datorează o obligație, fie atunci când o instanță a hotărât astfel, este tocmai atunci când medierea poate fi cel mai bun mod de rezolvare.

O altă preocupare, este potențialul dezechilibru de putere între părți în litigiile de drept public care apar atunci când o parte este o persoană fizică și cealaltă un organism public, cu diferența de resurse, experiență și control care decurg din aceasta. Cu toate acestea, acolo unde avocații sunt prezenți la mediere, dezechilibrele de putere este posibil să fie mai puțin o problemă decât atunci când părțile sunt nereprezentate.

²⁶ Bondy V., Doyle M., (2011), *Mediation in Judicial Review: A practical handbook for lawyers*, The Public Law Project (traducerea noastră)

O obiecție cheie exprimată de practicieni este că reglementările mediate nu creează precedente și, prin urmare, oferă un remediu numai pentru o persoană, mai degrabă decât să conducă la o schimbare care este în interesul public mai larg. Cu toate acestea, s-ar putea spune că această obiecție este la fel de relevantă pentru numeroasele înțelegeri care sunt negociate zilnic între avocați, precum și pentru mediere. Uneori avocații se angajează în negocieri directe și la mese rotunde, precum și în medieri, chiar și atunci când sunt implicate probleme importante de interes public, oriunde cred că astfel de mecanisme pot obține cel mai bun rezultat pentru clienții lor.

Viteza comparativă și costul medierii și litigiilor pot depinde de stadiul în care are loc medierea, de durata anticipată a unei audieri de fond în comparație cu durata medierii și de succesul medierii. Este puțin probabil ca medierea să fie fezabilă în cazurile care necesită măsuri provizorii urgente, pentru care procesul de control judiciar este rapid și eficient. Chiar și în cazurile neurgente, stadiul în care se desfășoară medierea va influența economiile de timp realizate.

Un beneficiu distinctiv al medierii (în afară de potențialele avantaje discutate mai sus, și anume viteza și costul) este că poate duce la rezultate mai creative și mai flexibile decât orice remediu pe care instanțele îl pot oferi. Interacțiunea dintre părți, cu sprijinul mediatorului, poate ajuta la îmbunătățirea relațiilor tensionate, la reducerea stresului pentru client și chiar poate duce la oferirea reclamanților un sentiment de împuternicire care decurge din angajamentul lor de a ajunge la un rezultat satisfăcător cu cealaltă parte.

În afară de acele situații în care litigiile sunt inevitabile, nu este greu de văzut ce au de câștigat reclamanții din mediere. Controlul judiciar oferă o gamă limitată de căi de atac care adesea îl lasă pe reclamant într-o poziție mai bună decât era înainte, de ex. atunci când contestarea cu succes conduce la o reexaminare a unei decizii, dar cu același rezultat de fond ca înainte. În litigiile privind aspectele legate de îngrijirea comunitară sau nevoile educaționale speciale, de exemplu, instanța nu se poate implica cu detaliile oricăror servicii care urmează să fie furnizate, în timp ce dispozițiile detaliate pot fi convenite în mediere.²⁷

Cu toate acestea, pentru cei implicați, este posibil să se aplice diferite considerații atunci când aleg sau refuză să se angajeze în mediere. În cazurile care pot fi admise cu ușurință, fie pentru că autoritatea acceptă că a greșit, fie pentru că este mai ieftin să admiți o cerere decât să o aperi, o înțelegere în urma negocierilor dintre avocați este evident mai ieftină și mai rapidă decât

²⁷ *Ibidem*

medierea. Prin urmare, în cazurile care necesită soluții complexe, cei implicați este cel mai probabil să ia în considerare medierea.

Istoria relațiilor reciproce ale părților și gradul de cooperare sau, alternativ, adversitatea dintre părți trebuie să fie considerate ca unul dintre factorii care pot face ca un caz să fie adecvat sau inadecvat pentru mediere. Mediatorii susțin că medierea este propice pentru repararea relațiilor deteriorate, care este un factor deosebit de important în situațiile în care părțile sunt susceptibile să rămână în contact după încheierea cazului. Studiile de caz au arătat că medierea poate restabili relațiile deteriorate, dar nu reușește întotdeauna să facă acest lucru.²⁸

Pentru reclamanți, medierea ar putea părea deosebit de atractivă în litigiile privind controlul judiciar, de exemplu, dacă doresc să ia parte activ la desfășurarea cauzei lor. De asemenea, s-ar putea argumenta că, deoarece în controlul judiciar argumentele se concentrează pe aspecte strict juridice, care nu sunt întotdeauna ușor de explicat, reclamanții pot simți că sunt marginalizați și că problemele care sunt importante pentru ei sunt trecute cu vederea. Prin urmare, medierea ar putea oferi indivizilor posibilitatea de a lua parte la negocieri și de a-și prezenta propria narațiune. Atâta timp cât avocații lor sunt prezenți, ei nu riscă ca drepturile lor să fie trecute cu vederea. Într-adevăr, împuternicirea părților în sensul implicării lor active în soluționarea litigiului este unul dintre avantajele majore pe care pitem spune că le oferă medierea.

Mai mult, avocații au subliniat că medierea nu este singura în capacitatea sa de a întări vocea justițiabililor. Într-adevăr, într-un proces persoană fizică/juridică – organism public, reclamanții se pot simți împuterniciți prin obținerea unei hotărâri de la Înalta Curte împotriva organismului public cu care sunt în litigiu. De exemplu, un avocat care a reprezentat o organizație de caritate pentru drepturile femeilor într-o provocare la amenințarea de retragere a finanțării a descris clienții organizației de caritate. Femeile, dintre care unele vorbeau puțin sau deloc engleza și nu puteau înțelege schimburile din sala de judecată, strângeau galeria publică, aplaudând și făcând cu mâna când revendicarea a fost admisă. Succesul în cadrul Înaltei Curți în acest caz a fost în mod clar simțit a fi o mare împuternicire a grupului de utilizatori din circumscripția organizației reclamante.²⁹

²⁸ *Ibidem*

²⁹ *Ibidem*

1.5. SOLUȚIONAREA CONFLICTULUI PRIN INSTITUȚIA MEDIERII

Datorită faptului că România încă nu dă semne de redresare reale a le economiei, și datorită circumstanțelor actuale generate de diverse crize, modelul italian al legii medierii ar trebui implementat la nivel european.³⁰

Această idee a fost întărită și de Raportul privind starea medierii în statele membre, publicat la 21.11.2018 de Parlamentul European, în care se menționează că „deși medierea este peste tot și laudată și promovată de toată lumea, ea este foarte puțin utilizată de cetățenii europeni și foarte puțin încurajată de statele membre”. Același Raport laudă progresele realizate de Italia în ceea ce privește procedura de mediere prin utilizarea medierii easy-out obligatorii, o procedură care a trecut testele de constituționalitate, spre deosebire de România, conturată ca un exemplu negativ al implementării medierii deoarece nu a trecut cele două examene de constituționalitate din 2014 și 2018. Raportul remarcă, de asemenea, faptul că, dacă România ar fi introdus o procedură de mediere de tip italian, „cu o mediere obligatorie pe fondul conflictului (nu doar pentru informarea sau sondarea conflictului) cu posibilitatea părților de a se retrage din mediere în orice moment, atunci medierea obligatorie ar fi trecut testul de constituționalitate”. Este îmbucurător faptul că în România, tot mai multe voci din diferite medii sociale, inclusiv din rândul magistraților, susțin și recomandă medierea obligatorie pentru o serie de litigii.³¹

Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene (de exemplu: cauzele conexe C317/08, C-318/08, C-319/08, C-320/08, Alassini și alții, C-75/16, Menini și Rampanelli etc.), precum și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (de exemplu: cazul Momcilovic împotriva Croației) au stabilit deja, principii directoare și instrumente pentru atingerea obiectivului dorit de introducere a medierii obligatorii pentru o serie de litigii minore.³²

³⁰ Mihăilescu C., (2023), *Considerations on the Origin and Evolution of Conflict Mediation in Social Life*, International Conference for Doctoral, Post-Doctoral Students and Young Researchers in Humanities and Social Sciences, Iași, România

³¹ *Ibidem*

³² *Ibidem*

CAP. II. MEDIEREA

2.1. CADRUL DE REGLEMENTARE AL MEDIERII ÎN ROMÂNIA

În România medierea și profesia de mediere au fost reglementate de Legea nr. 192/2006, pe baza ideii că medierea este una dintre temele majore ale strategiei de reformă a sistemului judiciar 2005-2007. Prin adoptarea legii amintite s-a urmărit ideea reducerii volumului de activitate a instanțelor judecătorești, și deci, scutirii acestora de cât mai multe cauze, cu efect direct asupra calității justiției. Medierea este un proces voluntar în care părțile au un terț neutru și imparțial, fără putere de decizie - mediatorul - care este calificat să asiste părțile la negociere, facilitând comunicarea dintre ele și ajutându-le să ajungă la un acord unanim eficient și durabil. Părțile pot recurge la mediere înainte sau după declanșarea unui proces. Medierea poate fi aplicată, în principiu, asupra oricărui tip de conflict. Cu toate acestea, legiuitorul român a stabilit prevederi speciale privind medierea conflictelor în dreptul penal, civil și al familiei. Deși nu sunt prevăzute în mod expres, prevederile referitoare la conflictele civile și se aplică și conflictelor comerciale. Prin urmare, medierea este aplicabilă majorității tipurilor de procese, cu excepția celor referitoare la drepturile personale. Ca principiu „câștig-câștig”, medierea nu convertește niciuna dintre părți în învinse sau învingătoare; toți cei implicați au de câștigat prin aplicarea acestei proceduri.

Literatura juridică națională, bazată pe experiențe acumulate în special din doctrina europeană, a încercat în ultima perioadă, definirea medierii. O definiție a medierii este un extras din art. 1 din Legea nr.192/2006, care prevede că:

„(1) Medierea reprezintă o modalitate de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane specializate în calitate de mediator, în condiții de neutralitate, imparțialitate, confidențialitate și având liberul consimțământ al părților.

(2) Medierea se bazează pe încrederea pe care părțile o acordă mediatorului, ca persoană aptă să faciliteze negocierile dintre ele și să le sprijine pentru soluționarea conflictului, prin obținerea unei soluții reciproc convenabile, eficiente și durabile.”³³

O altă definiție a medierii din art. 2, alin. 1 din Legea nr.134, Legea medierii în Moldova este: „Medierea reprezintă o modalitate alternativă de soluționare a conflictului dintre părți pe

³³ Art. 1, alin 1 și 2, Legea nr. 192 / 2006, legea medierii

cale amiabilă, cu ajutorul unei terțe persoane”.³⁴ Articolul 2 din aceeași lege se precizează condițiile în care se poate realiza: „Medierea se bazează pe încrederea pe care părțile o acordă mediatorului, ca persoană aptă să faciliteze negocierile dintre ele și să le acorde asistență în soluționarea conflictului prin obținerea unei soluții reciproc acceptabile, eficiente și durabile.”³⁵

Având în vedere aceste aspecte, putem defini medierea ca un proces voluntar și o modalitate alternativă de soluționare a conflictului cu o terță parte neutră și imparțială, fără putere de decizie, mediatorul este calificat să asiste părțile la negociere, facilitând comunicarea acestora și ajutând. să ajungă la un acord efectiv și durabil, unanim acceptat, în condiții de confidențialitate.

Termenul de mediere se regăsește și în Constituția României, articolul 80 alin. (2), privind atribuțiile Președintelui României, care acționează ca mediator între puterile statului, ca între stat și societate: „Președintele României veghează la respectarea Constituției și la buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate”³⁶

Medierea împuternicește părțile implicate să decidă singure cum ar trebui soluționat conflictul. Rezolvarea conflictelor prin mediere aduce schimbări pozitive în dezvoltarea personală și comunicarea și înțelegerea reciprocă a persoanelor care participă la conflict. Aceasta duce la schimbări și întărește bunele relații între oameni în general, atâta timp cât medierea are ca scop și educarea societății în ansamblu.

Medierea are o caracteristică voluntară de rezolvare a conflictelor. Din acest punct de vedere, trebuie subliniat faptul că utilizarea medierii nu este obligatorie. Prin urmare, părțile nu sunt obligate să recurgă la mediere pentru soluționarea conflictului dintre ele, chiar dacă acesta se află într-o fază premergătoare judecătii. În cazul medierii obligatorii, nu trebuie să se înțeleagă că părțile care participă împotriva voinței lor, ci faptul că accesul la instanțele judecătorești sau arbitrare, sau poate un alt mijloc alternativ de soluționare a conflictului este condiționat de participarea părții, la o încercare de mediere. La fel ca și țara noastră, legile altor state oferă și singura formă de mediere voluntară. Astfel, există cazuri de mediere obligatorie, de exemplu, în dreptul german sau austriac, în care o astfel de procedură își găsește aplicarea în anumite chestiuni (vecinătate) înainte de introducerea unui dispozitiv pentru procedura judiciară. Trebuie

³⁴ Art. 1, Legea nr.134, cu privire la mediere în Republica Moldova

³⁵ Art. 2, Legea nr.134, cu privire la mediere în Republica Moldova

³⁶ Art. 80, alin. 2, Constituția României din 1991, Publicată în M. Of. nr. 233 din 21 noiembrie 1991

precizat că, în Germania, medierea a fost inițial obligatorie alegându-se natura ulterioară și voluntară.

Medierea este o procedură informală, nefiind acoperită doar de un set minim de reguli și forme prin care se realizează. Cu toate acestea, normele procedurale sunt puține la număr și sunt concepute pentru a asigura principiile medierii. Funcția de această natură, așa cum se arată în doctrină, este de a asigura autonomia părților și de a crea un mediu de comunicare deschisă. Absența unui cadru rigid de mediere conferă o mare flexibilitate, în funcție de fiecare caz, ceea ce reprezintă un avantaj față de procedurile formale de soluționare a conflictelor, precum arbitrajul și judiciar.³⁷

Medierea este o procedură amiabilă, urmărind rezolvarea conflictelor pe cale amiabilă sau, cu alte cuvinte, prin negocieri. Negocierile care se desfășoară în cadrul medierii sunt de tip integrativ, cu alte cuvinte, de tip „câștigător / câștigător”. Prin urmare, părțile nu încearcă să rezolve conflictul din poziții adverse potrivite judecății, ci dintr-o poziție de conciliere bazată în principal pe cooperarea. Mai mult, această cooperare între părți este secretul unei medieri de succes. Totodată, această natură se deosebește, încă o dată, de medierea arbitrajului sau a instanței, pe baze contradictorii.

Un conflict poate fi rezolvat de către părțile implicate, pe cale amiabilă sau cu alte persoane. Prezența, împreună cu un terț (mediator) este unul dintre elementele esențiale ale medierii, în timp ce fără ele nu poate exista o mediere. Astfel, mediatorul poate egala echilibrul de putere între părți, care de multe ori se datorează forțelor inegale, facilitând astfel o negociere, dar și o comunicare fructuoasă. Prezența sa face ca medierea să se distingă de alte forme amiabile de soluționare a conflictului, cum ar fi concilierea sau negocierea, în care părțile rezolvă și ele conflictul.

Din Legea nr.192/2006 (Legea medierii) părțile pot recurge la mediere în mod voluntar, înainte sau după declanșarea judecății, în fața instanței competente, convinând să soluționeze în acest mod orice fel de litigii, conflicte. Părțile au dreptul de a soluționa litigiile prin mediere, în afara și în cadrul procedurilor necesare pentru soluționarea pe cale amiabilă a conflictelor, în condițiile legii. Obiectul medierii nu pot fi doar drepturile personale, precum cele referitoare la statutul persoanei; potrivit legii, nu pot dispune prin acord sau prin orice alt mod permis de lege.

În concluzie, părțile pot recurge la mediere înainte sau după declanșarea unui proces, părțile având dreptul de a soluționa prin mediere orice tip de conflict. Deși medierea poate fi

³⁷ Zaharia A., Saleh-Ali M., (n.d.), *The mediation procedure in Romania*, disponibil la adresa <https://proceedings.univ-danubius.ro/index.php/eirp/article/viewFile/463/433> (traducerea noastră)

aplicată, în principiu, asupra oricărui tip de conflict, legiuitorul român stabilește prevederi speciale privind medierea în unele domenii ale dreptului care se ocupă în special de conflicte penale, civile și familiale. De asemenea, este benefică o prevedere specială referitoare la conflictele comerciale, dat fiind faptul că la nivel național, medierea are o aplicabilitate deosebită în conflictele comerciale. Totuși, deși nu a fost prevăzut în mod expres, prevederile referitoare la conflictele civile se aplică și în conflictele comerciale. În această lucrare analizăm doar medierea în materie civilă și comercială.

2.2. MEDIEREA ÎN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ

Legea medierii în articolele 61-63, conține prevederi speciale privind medierea conflictelor civile. Aceste prevederi se referă la procedura medierii în cazul unui litigiu în instanță.

În aceste cazuri, părțile își pot soluționa litigiul prin mediere, fie din proprie inițiativă, fie la recomandarea Curții. În cazul în care instanța a sfătuit părțile să își rezolve conflictul prin mediere, această recomandare nu are caracter obligatoriu, acestea nu o pot accepta. Astfel, justițiatorul român a oferit părților posibilitatea de a lua în considerare oportunitatea medierii, urmărind totodată să le răspundă pentru aceasta.

Pentru ca medierea să aibă șanse de succes, este vital ca părțile să dorească să folosească medierea ca mijloc de soluționare alternativă a litigiilor. O mediere obligatorie dispusă prin lege nu ar fi întotdeauna eficientă. Părțile își pot propune medierea sau să accepte recomandarea instanței de a recurge la mediere. Varianta acceptării de către instanță este de preferat întrucât, ca o eroare, din lipsa unei tradiții în domeniul medierii în România, unele părți ar considera acest lucru ca un semn de slăbiciune din partea adversarului din proces propunerea acestuia de a încerca soluționarea conflictului prin mediere.

Spre deosebire de soluția legii noastre, alte legislații, precum cea chineză sau cea americană, pot prevedea ca un judecător să oblige părțile să încerce medierea înainte de a continua procesul. Părțile pot ajunge la o înțelegere deplină a tuturor conflictelor, a celor dintre părți și a celor deduse de instanță, sau poate fi doar o înțelegere parțială asupra anumitor conflicte deduse procesului. Sunt stabilite de către justițiabil unele obligații impuse mediatorului. La încheierea procesului de mediere, mediatorul este obligat să informeze în scris instanța de

judecată, dacă părțile au ajuns sau nu la o înțelegere în procesul de mediere. Mediatorul este obligat să informeze în scris instanța în toate cazurile: acord total, acord parțial, mediere nereușită sau mediere denunțată.³⁸

Art. 21 din Codul de Procedură Civilă introduce atribuția judecătorilor de a încerca împăcarea părților, prin recomandarea medierii „Judecătorul va recomanda părților soluționarea amiabilă a litigiului prin mediere, potrivit legii speciale”³⁹

Recomandarea medierii apare în codul de procedură Civilă și la art. 227, alin 2: „În litigiile care, potrivit legii, pot face obiectul procedurii de mediere, judecătorul poate invita părțile să participe la o ședință de informare cu privire la avantajele folosirii acestei proceduri. Când consideră necesar, ținând seama de circumstanțele cauzei, judecătorul va recomanda părților să recurgă la mediere, în vederea soluționării litigiului pe cale amiabilă, în orice fază a judecării. Medierea nu este obligatorie pentru părți.”⁴⁰

Analizând cele două articole din Codul de procedură Civilă se observă clar faptul că medierea nu este o procedură obligatorie în toate litigiile.

Dacă părțile litigioase doresc procedura de mediere, în rezoluția din art. 62. (1) din legea medierii se stabilește cum ar trebui să procedeze instanța sau instanța de arbitraj: „Pentru desfășurarea procedurii de mediere, judecarea cauzelor civile de către instanțele judecătorești sau arbitrale va fi suspendată la cererea părților, în condițiile prevăzute de art. 242 alin. 1 pct. 1 din Codul de procedură civilă.”⁴¹

Analizând textul de lege, înțelegem că părțile sunt obligate să solicite suspendarea procedurii, ceea ce nu s-ar întâmpla din oficiu. Cererea părților de suspendare a judecării nu poate fi respinsă de instanță, dacă părțile dovedesc începerea procesului de mediere. Cu toate acestea, părțile au și posibilitatea de a nu solicita suspendarea cauzei și își vor programa medierea pe parcursul procesului de mediere.

Cursul termenului, la art. 62 alin.2, „este suspendat pe durata desfășurării procedurii de mediere, dar nu mai mult de 3 luni de la data semnării contractului de mediere.”⁴²

Termenul de trei luni, prevăzut de lege, este un termen echitabil, în care părțile au timpul necesar pentru a ajunge la o înțelegere prin mediere. În această perioadă pot fi programate mai multe ședințe de mediere în care părțile nu ajung la un acord după prima ședință de mediere.

³⁸ *Ibidem*

³⁹ Art. 21, Cod de procedură Civilă

⁴⁰ Art. 227, alin 2, Cod de procedură Civilă

⁴¹ Art. 62, alin 1, Legea nr. 192 / 2006, legea medierii

⁴² Art. 62, alin 2, Legea nr. 192 / 2006, legea medierii

După suspendarea cauzei prin admiterea cererii de suspendare a instanței, părțile pot ajunge sau nu la o înțelegere prin mediere. Oricare ar fi modificarea, părțile revin în instanță fie în continuarea procedurii, în cazul medierii eșuate, fie încuviințarea de către instanță a înțelegerii. În orice caz, părțile vor solicita repunerea cauzei pe rol. Numai părțile au dreptul să ceară repunerea în funcțiune a cauzei pendinte; mediatorul nu este în drept să facă această cerere. Cererea de repunere în dosar a cauzei pendinte este scutită de taxa de timbru.

Articolul 63 din Lege prevede că în cazul în care conflictul a fost soluționat prin mediere, instanța de judecată va soluționa în conformitate cu art. 438-441, Cod procedură civilă: ”În cazul în care litigiul a fost soluționat pe calea medierii, instanța va pronunța, la cererea părților, cu respectarea condițiilor legale, o hotărâre, dispozițiile art. 438-441 din Legea nr. 134/2010, republicată, cu modificările și completările ulterioare, aplicându-se în mod corespunzător”⁴³

Hotărârea promptă pe care instanța de judecată o va lua la cererea părților, va conține termenii soluționării la care au ajuns părțile. Instanța va avea hotărârea care poate fi și parțială, în cazul în care părțile au ajuns la o înțelegere parțială prin mediere. În acest caz, instanța va respinge cererea, deoarece părțile au ajuns la o înțelegere ca fiind redundantă. Odată pronunțată hotărârea, în situația în care părțile nu au reușit să rezolve conflictul prin mediere, instanța va restitui taxa judiciară de timbru achitată pentru investiția acesteia. Putem observa că rambursarea va avea loc doar la cererea persoanei interesate, instanța nu face acest lucru din oficiu.

2.3. MEDIEREA ÎN CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ

În Legea nr. 192/2006, Capitolul VI cuprinde prevederi speciale privind medierea conflictelor, iar, în secțiunea a doua, regulile speciale privind medierea în cauzele penale.

Zona de incidență este restricționată de articolul 67 din Legea nr. 192/2006 la cauzele penale care privesc infracțiunile pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.⁴⁴

Nici victima, nici făptuitorul nu pot fi constrânși să accepte medierea în conflictul lor și chiar și dacă ei o acceptă, trebuie respectate toate garanțiile drepturilor omului. Pe parcursul acestei proceduri, părțile trebuie să beneficieze de asistență juridică, să interpreteze (în cazul în

⁴³ Art. 63, alin 1, Legea nr. 192 / 2006, legea medierii

⁴⁴ Art. 67, Legea nr. 192 / 2006, legea medierii

care situația o impune), iar procesul-verbal semnat pe finalul medierii trebuie să ofere informații în acest domeniu.

Dacă procedura de mediere are loc înainte de începerea judecării și are ca urmare împăcarea părților, contractul de mediere are putere de lucru judecat. Asta pentru că victima nu poate sesiza nicio autoritate judiciară asupra aceluiași fapt. Procedura de mediere are, de asemenea, efect suspensiv pentru termenul stabilit de lege pentru introducerea plângerii prealabile. Însă, dacă părțile nu au ajuns la împăcare, victima poate introduce plângerea în același termen, care va continua din ziua în care se va redacta actul de mediere.

Dacă medierea are loc după începerea procesului penal, urmărirea penală sau hotărârea judecătorească va fi suspendată atunci când oricare dintre părți prezintă contractul de mediere. Suspendarea trebuie să fie cât durează medierea, dar nu mai mult de 3 luni începând cu ziua semnării contractului. Mediatorul are obligația de a comunica autorității judiciare o copie a actului semnat la încheierea procedurii de mediere.⁴⁵

Procesul penal se reia din inițiativa autorității judiciare imediat după primirea actului conform căruia părțile nu au ajuns la un consens sau la expirarea termenului de 3 luni.

Articolul 16 din Codul de procedură penală care stabilește cazurile în care urmărirea penală nu poate începe sau nu poate continua. Litera g) din acest articol prevede „a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii”.⁴⁶

Noul cod de procedură penală acordă un rol mai important medierii deoarece prevede că victima (art. 81 Noul Cod de procedură penală), infractorul (art. 83 Noul Cod de procedură penală), partea civilă (art. 112 Noul Cod de procedură penală), și partea civilă responsabilă (articolul 112 Noul Cod de procedură penală român) au toate dreptul de a se adresa unui mediator. Mai mult, articolul 111 Noul Cod de procedură penală român prevede că toate aceste părți trebuie să fie informate cu privire la posibilitatea exercitării dreptului la prima audiere: „Persoanei vătămate i se aduc la cunoștință următoarele drepturi și obligații: ... b) dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege;”⁴⁷

În articolul 275 alin. 2 Noul Cod de procedură penală român se prevede că atunci când există unele cheltuieli judiciare avansate de stat, aceste cheltuieli sunt suportate de o parte

⁴⁵ Gorunescu M., (2012), *Mediation in penal matters in Romania. Challenges of the Knowledge Society*, Mediation, 1993 – 1998 (traducerea noastră)

⁴⁶ Art. 16, lit. g, Cod procedură Penală

⁴⁷ Art. 111, alin. 2, lit. b, Cod procedură Penală

diferită, în funcție de soluție: „partea prevăzută în acordul de mediere, în cazul în care a intervenit medierea penală”⁴⁸

În cazul încetării procesului penal, cheltuielile sunt suportate de contravenient (când această parte beneficiază de o cauză de nepedeapsă), de către victimă (în cazul în care această parte retrage plângerea, sau când această plângere a fost introdusă cu întârziere) sau de partea stabilite în cadrul procedurii de mediere penală și indicate în acordul de mediere. Deci, prin medierea penală se va putea face o excepție de la regulile generale în domeniul cheltuielilor judiciare. Se va putea stabili în mod explicit ca aceste cheltuieli să fie lăsate în sarcina celeilalte părți decât cea indicată de regulile generale.⁴⁹

În articolul 312 Cod de procedură penală român, legiuitorul a soluționat cauzele de suspendare a urmăririi penale: „Suspendarea urmăririi penale se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii”⁵⁰ Dintre aceste cazuri, în apropierea unei boli grave și a unui impediment legal, este indicată și durata procedurii de mediere. Atâta timp cât se va dezvolta o procedură de mediere, urmărirea penală începută anterior trebuie suspendată. Dar, pentru a produce acest efect, se cere ca procedura să respecte toate prevederile legale impuse de Legea 192/2006, de Codul de procedură penală, sau de orice instrument juridic în vigoare.⁵¹

Totodată, articolul 367 Noul Cod de procedură penală român indică motivele de suspendare a hotărârii: „Suspendarea judecății se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere, potrivit legii”⁵² și „Procesul penal se reia din oficiu de îndată ce inculpatul poate participa la judecată sau la încheierea procedurii de mediere, potrivit legii”.⁵³

Dispoziția legală prevede că aceste cauze sunt: boală gravă (stabilită prin expertiză medicală), suspendarea cauzei pentru un alt contravenient în aceeași cauză, dar și durata medierii, dar numai atunci când această procedură respectă toate prevederile legale impuse. Procesul penal se reia oficial la finalul procedurii de mediere. De asemenea, pe durata suspendării hotărârii, instanța trebuie să verifice periodic existența cauzelor de suspendare. Aceste investigații ale instanței trebuie să se desfășoare la interval mai mic de 3 luni. În acest fel, va fi imposibil ca

⁴⁸ Art. 275, alin. 2, pct. 2, lit. c, Cod procedură Penală

⁴⁹ Gorunescu M., (2012), *Mediation in penal matters in Romania. Challenges of the Knowledge Society*, Mediation, 1993 – 1998 (traducerea noastră)

⁵⁰ Art. 312, alin. 3, Cod procedură Penală

⁵¹ Gorunescu M., (2012), *Mediation in penal matters in Romania. Challenges of the Knowledge Society*, Mediation, 1993 – 1998 (traducerea noastră)

⁵² Art. 367, alin. 3, Cod procedură Penală

⁵³ Art. 367, alin. 6, Cod procedură Penală

procedură de mediere să aibă o durată mai mare de 3 luni, și să provoace prelungiri nejustificate ale procesului penal.⁵⁴

Este evident că în noul Cod de procedură penală, medierea penală a căpătat un rol mai important și o vizibilitate mai bună în același timp. În acest nou instrument juridic există prevederi legale mai consistente care au creat posibilitatea ca medierea penală ca nouă procedură în domeniul dreptului penal să câștige în eficacitate și să fie un instrument mai practic.

2.4. MEDIEREA ÎN MATERIE COMERCIALĂ

Când ne raportăm la dreptul comercial, nu putem lăsa deoparte mediul de afaceri și relațiile juridice contractuale și comerciale dintre comercianți, pe de o parte, sau dintre comercianți și necomercianți, pe de altă parte. Există o strânsă interrelație între aceste două categorii de coparticipanți la actele de comerț, iar scopul lor imediat este obținerea de profituri proprii și cât mai curând posibil. Putem spune că profitul și timpul sunt două elemente cheie care influențează atât relațiile juridice și comerciale contractuale și comerciale, cât și relația de afaceri dintre comercianți.

Medierea este o procedură voluntară și o procedură alternativă prin care un terț, denumit mediator, facilitează obținerea unui acord reciproc avantajos și acceptat în unanimitate de părțile mediate, înțelegând pe baza intereselor reale ale părților, însă din punct de vedere al neutralității, imparțialității și confidențialitatea. Având în vedere că factorii de timp și profit sunt elemente decisive într-o afacere și că părțile direct interesate au un interes legitim și un interes imediat, medierea se dovedește a fi o soluție viabilă care satisface toate nevoile comercianților sau participanților la acte de comerț.⁵⁵

Medierea, atât prin rapiditatea procesului, cât și cu rezultate imediate, poate fi o soluție pentru părțile implicate într-un proces clasic de economisire atât de timp, cât și de bani, și mai presus de toate, soluția ajunsă în procesul de mediere pentru satisfacerea tuturor intereselor.

⁵⁴ Gorunescu M., (2012), *Mediation in penal matters in Romania. Challenges of the Knowledge Society*, Mediation, 1993 – 1998 (traducerea noastră)

⁵⁵ Zaharia A., Saleh-Ali M., (n.d.), *The mediation procedure in Romania*, disponibil la adresa <https://proceedings.univ-danubius.ro/index.php/eirp/article/viewFile/463/433> (traducerea noastră)

Un alt avantaj al medierii în raport cu instanța este că medierea este o procedură confidențială, în timp ce procesul este în esență public. Acest principiu al medierii poate satisface celelalte interese ascunse ale comerciantului, ceea ce nu s-a putut realiza într-o procedură publică.

De exemplu, un comerciant nu dorește ca partenerii săi de afaceri să afle că nu poate executa un contract în timp ce are un proces în desfășurare cu furnizorii, caz în care imaginea sa în rândul comunității de afaceri ar fi afectată, ceea ce ar duce la pierderea credibilității și a oportunităților de afaceri. Cu alte cuvinte, medierea poate satisface interesele materiale și de imagine, prin medierea părții interesate și, de asemenea, pentru menținerea imaginii și a comerciantului bun și corect.

Ca modalitate de a ajunge și de a utiliza această procedură, există două posibilități:

- O primă modalitate este auto-referința, atunci când operatorul alege liberul arbitru și determinarea în cadrul procedurii de mediere cu autodeterminare și mediatorul;
- A doua modalitate este îndrumarea instanței către procedura de mediere, lăsând alegerea la latitudinea mediatorului, caz în care procesul este suspendat până la încheierea procesului de mediere.

Dacă medierea are loc în cursul judecății și părțile au ajuns la un acord reciproc acceptat și benefic, taxa de timbru datorată de stat poate fi rambursată. De asemenea, părțile pot recurge la mediere chiar și atunci când sunteți implicat în alte forme de soluționare a conflictului, cum ar fi procedura de arbitraj sau de conciliere. În aceste împrejurări, putem urmări faptul că medierea se bazează pe încredere, pe care părțile în conflict o vor acorda mediatorului, putând concluziona că, din punct de vedere juridic, alegerea unui mediator are o profundă natură intuitu personae. Un alt avantaj al medierii este posibilitatea comercianților de a evita arbitrajul și instanța, prin includerea în contractele comerciale a unor clauze privind soluționarea litigiilor prin mediere. Această clauză dobândește putere de lege, întrucât constituie legea părților și a fost stipulată de comun acord și recunoaștere. Valabilitatea clauzei de mediere este independentă de valabilitatea Convenției. Mandatul instituției de reprezentare operează și în cazul medierii părților implicate într-un conflict. În medierea comercială pot participa în calitate de părți în conflict, persoanele juridice și fizice care comit acte de comerț sau care au avut relații diferite cu persoane juridice, precum și alte persoane care au fost sau nu implicate în conflict. Din această ultimă categorie fac parte avocații, traducătorii, experții și interpreții și alte persoane cu care părțile sunt de acord să participe la mediere atunci când părțile consideră că prezența lor este necesară. Cu caracter voluntar, părțile au posibilitatea de a renunța oricând la mediere fără a crea consecințe juridice.

Înțelegerea în medierea comercială se concretizează într-un acord care este larg acceptat de părți și este rezultatul negocierii dintre părți pe baza intereselor lor reale și imediate, fără a avea constrângeri.

Concluzionăm că în urma unei proceduri de mediere, comercianții se pot declara câștigători, nu doar pentru faptul că au rezolvat conflictul într-un mod convenabil, ci și pentru că au posibilitatea de a-și păstra legăturile comerciale.

2.5. MEDIEREA ÎN DREPTUL FAMILIE

Dreptul familiei este un mijloc important de reglementare legislativă națională. Accentul pus pe familie se reflectă în prevederi speciale din Codul Civil⁵⁶ și Codul de Procedură Civilă.

Următoarele sunt câteva aspecte reglementate: încheierea căsătoriei, anularea și desfacerea căsătoriei, drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților, drepturile și obligațiile personale între părinți și copii divorțați, filiația față de părinți și statutul juridic al copilului. Codul de Procedură Civilă reglementează cadrul procedural specific pentru anularea căsătoriei de către instanță, accesoriile divorțului, precum și partajul bunurilor comune între soți.

Medierea, ca metodă alternativă de soluționare a litigiilor, a fost una dintre temele importante ale strategiei de reformă a justiției din România, fiind o prioritate din Planul de acțiune pentru implementarea Strategiei de Reformă a sistemului juridic 2005-2007.⁵⁷

În acest context, adoptarea Legii 192/2006 privind „medierea și organizarea profesiei de mediere” reprezintă o etapă în procesul menit să reducă volumul de muncă al instanțelor judecătorești. Legea își propune să asigure, pe de o parte, întâlnirea intereselor părților aflate în conflict, într-un mod satisfăcător, iar pe de altă parte, să contribuie la o calitate îmbunătățită a actului de justiție.

Legea românească definește medierea ca o modalitate de soluționare amiabilă a litigiilor, cu asistența unei terțe persoane calificate ca mediator, în condiții de neutralitate, imparțialitate și confidențialitate, în conformitate cu libera voință a părților. Legea nu prevede categorii diferite de mediere, pe ramuri de drept, normele generale fiind aplicabile tuturor tipurilor de mediere. Prin

⁵⁶ Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, publicat în M. Of. Partea I nr. 505 din 15 iulie 2011

⁵⁷ Parlamentul European, (2011), *Mediation in family matters: the experience in Romania*, disponibil la adresa <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201105/20110520ATT19915/20110520ATT19915EN.pdf> (traducerea noastră)

excepție, dispozițiile speciale ale legii privind litigiile familiale stabilesc, în detaliu, tipologia litigiilor familiale susceptibile de a fi mediate, posibilitatea analizării oportunității soluționării prin mediere și obligațiile suplimentare care revin mediatorilor în astfel de circumstanțe. Astfel, sunt identificate disputele familiale susceptibile de mediere: neînțelegerile dintre soți privind continuarea căsătoriei, exercitarea drepturilor părintești, stabilirea domiciliului copiilor rezultați din căsătorie, contribuția părinților la pensia alimentară, precum și orice dezacorduri de orice fel între soți, cu privire la drepturile personale sau patrimoniale la care aceștia au dreptul, conform reglementărilor legale în vigoare.⁵⁸

Mediatorul decide dacă, în circumstanțe relevante pentru o relație abuzivă sau violentă între părți, soluționarea prin mediere este oportună sau nu.

Obligațiile suplimentare menționate mai sus reprezintă o derogare de la principiile neutralității și confidențialității procedurii de mediere. Mediatorul trebuie să depună eforturi pentru a verifica dacă rezultatul medierii nu prejudiciază interesul superior al copilului și dacă acordul dintre părți nu împiedică sau interferează cu creșterea și dezvoltarea copilului. În plus, dacă în timpul procedurii de mediere, mediatorul ia cunoștință de existența anumitor fapte care ar putea pune în pericol creșterea și dezvoltarea normală a copilului sau ar putea aduce prejudicii grave interesului său superior, mediatorul va informa autoritățile competente. De la intrarea în vigoare a Legii Medierii în 2006, aceasta a fost supusă de mai multe ori completărilor și modificărilor.

De asemenea, prin completările aduse de Legea nr. 202 din 26 octombrie 2010 privind măsurile pentru accelerarea procedurilor, Codul de procedură civilă prevede, pentru prima dată, posibilitatea utilizării procedurii medierii.⁵⁹

Astfel de modificări și completări la cadrul legal al medierii se concentrează parțial pe medierea în materie de dreptul familiei, în sensul că judecătorul poate invita părțile să utilizeze medierea, în vederea soluționării divorțului prin acord.

2.6. SOLUȚIONAREA CONFLICTELOR DE MUNCĂ PRIN MEDIERE

În România, există o definiție legală atât pentru conflictele individuale de muncă, cât și pentru cele colective. Conform articolului 231 din Codul Muncii modificat, conflictul de muncă

⁵⁸ *Ibidem*

⁵⁹ *Ibidem*

este „conflictul dintre salariați și angajatori privind interesele cu caracter economic, profesional sau social ori drepturile rezultate din desfășurarea raporturilor de muncă”⁶⁰. Această definiție distinge conflictul de interese (care apare în contextul negocierilor colective, strict legat de interese economice, profesionale sau sociale) și conflictul de drepturi (care apare atunci când nu sunt respectate drepturile existente - drepturi legale sau drepturi stabilite prin contract colectiv). Executarea sau neexecutarea unui contract de muncă existent sau a unui contract colectiv reprezintă un conflict individual de muncă (conflict de drepturi).⁶¹

Legea nr. 62 din 2011⁶² privind dialogul social oferă, de asemenea, definiții pentru ambele tipuri de conflicte. Conflictul colectiv de muncă este cel dintre angajați și angajator, strict legat de procesul de negociere colectivă (fie legat de faptul că angajatorul nu inițiază procesul de negociere colectivă sau refuză să negocieze, fie de problemele apărute în cursul negocierilor colective legate de incapacitatea de a ajunge la un acord, în cazul în care un contract colectiv nu există sau este în curs de renegociere). Conform aceleiași legi, conflictul individual de muncă este legat de exercitarea anumitor drepturi sau de îndeplinirea obligațiilor care decurg din prevederi legale, contracte colective sau contracte de muncă. Toate litigiile de muncă privind încheierea, executarea, modificarea, suspendarea și încetarea unui contract de muncă, inclusiv concedierea abuzivă, sunt litigii individuale. Există, de asemenea, litigii individuale considerate legal și privind despăgubirile în cazul răspunderii pentru daunele cauzate de neexecutarea contractului de muncă, precum și litigiile privind clauzele nule sau contractele nule. Ca regulă generală, un conflict de muncă privește întotdeauna un drept sau un interes legat de un raport de muncă, care decurge din contractul de muncă, convenția colectivă sau procesul de negociere colectivă.⁶³

În România, pentru conflictele individuale de muncă, medierea este înțeleasă ca o procedură prin care mediatorul ajută persoanele aflate în conflict să ajungă la un acord.⁶⁴ Chiar dacă este denumită „mediere”, mecanismul este similar cu definiția tradițională a concilierii, prin care mediatorul se întâlnește cu părțile sau uneori examinează documentele scrise, cu scopul de a ajuta părțile să găsească o soluție acceptabilă. Conform legislației muncii din România, medierea

⁶⁰ Art. 231, Codul Muncii

⁶¹ Roșioru F., (2017), *Labour dispute mediation in Romania: an alternative way?*, HUNGARIAN LABOUR LAW E-Journal 1, disponibil la adresa https://hlj.hu/letolt/2017_1_a/A_02_Rosioru_HLLJ_2017_1.pdf (traducerea noastră)

⁶² Legea nr. 62/2011 privind dialogul social, republicată în M. Of. nr. 625 din 31 august 2012

⁶³ Roșioru F., (2017), *Labour dispute mediation in Romania: an alternative way?*, HUNGARIAN LABOUR LAW E-Journal 1, disponibil la adresa https://hlj.hu/letolt/2017_1_a/A_02_Rosioru_HLLJ_2017_1.pdf (traducerea noastră)

⁶⁴ Țiclea Al., (2010), *Medierea conflictelor de drepturi*, Revista română de dreptul muncii, 3

este singurul mecanism alternativ de soluționare a litigiilor recunoscut legal în cazul conflictelor individuale de muncă.

Procedura de mediere „standard” este stabilită prin lege. În mod tradițional, conflictele individuale de muncă, privind presupuse încălcări ale drepturilor care decurg dintr-un contract de muncă, erau aduse în fața instanței competente, un tribunal specializat. În cazuri rare, părțile sunt obligate prin lege să apeleze la un conciliator (înainte de a declara grevă) sau la un mediator (în cazul discriminării de gen, înainte de a se adresa instanței).⁶⁵

Medierea conflictelor colective de muncă nu este des utilizată în România, dar este mult mai puțin controversată decât medierea conflictelor individuale de muncă. Conform legii, pentru conflictele colective de muncă (privind faptul că angajatorul nu inițiază procesul de negociere colectivă sau refuză să negocieze, sau la problemele apărute în cursul negocierilor colective legate de incapacitatea de a ajunge la un acord, atunci când un contract colectiv nu există sau este în curs de renegociere), medierea este un mecanism voluntar.⁶⁶ Se consideră că mecanismul implică un „Oficiu de Mediere și Arbitraj a Conflicte Colective de Muncă”⁶⁷. Structura și funcționarea acestui oficiu urmau să fie stabilite în termen de 90 de zile de la intrarea în vigoare a Legii nr. 62 din 2011 privind dialogul social. Acest oficiu trebuia să creeze un corp de mediatori și arbitri și ar fi trebuit să adopte procedurile de mediere și arbitraj, dar până în prezent nu a fost creat.⁶⁸

Conform legislației române privind conflictele colective de muncă, medierea poate fi utilizată numai după procedura obligatorie de conciliere.⁶⁹

2.7. MEDIEREA ÎN SECTORUL SERVICIILOR BANCARE

În 2009, a fost creată Uniunea Mediatorilor Bancari din România (UBM). Scopul declarat este de a promova medierea și de a media conflictele și litigiile din sectorul bancar, de leasing și

⁶⁵ Roșioru F., (2017), *Labour dispute mediation in Romania: an alternative way?*, HUNGARIAN LABOUR LAW E-Journal 1, disponibil la adresa https://hlj.hu/letolt/2017_1_a/A_02_Rosioru_HLLJ_2017_1.pdf (traducerea noastră)

⁶⁶ Art. 175-180, Legea 62/2011

⁶⁷ Art. 177, Legea 62/2011

⁶⁸ Roșioru F., (2017), *Labour dispute mediation in Romania: an alternative way?*, HUNGARIAN LABOUR LAW E-Journal 1, disponibil la adresa https://hlj.hu/letolt/2017_1_a/A_02_Rosioru_HLLJ_2017_1.pdf (traducerea noastră)

⁶⁹ Art. 166-174, Legea 62/2011

de asigurări. Principiile de bază ale medierii aplicate de UBM sunt legalitatea, neutralitatea, imparțialitatea, confidențialitatea și respectul reciproc.⁷⁰

Activitatea UBM include, printre altele, formularea de propuneri pentru îmbunătățirea cadrului de reglementare relativ la medierea conflictelor în sistemul bancar, organizarea unui dialog permanent și a unei bune cooperări cu instituții precum Consiliul de Mediere, asociațiile profesionale ale mediatorilor autorizați, Banca Națională a României, Asociația Bancară Română, Institutul Bancar Român, bănci comerciale, Ministerul Justiției, Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor, Guvernul României și Parlamentul României, Uniunea Profesiilor Liberale, Asociația Națională a Barourilor din România, Asociația Oamenilor de Afaceri, Asociația Clienților Băncilor, Ministerul Finanțelor Publice etc.⁷¹

Mediatorii autorizați membri ai UBM pot oferi servicii de mediere pentru a ajuta la soluționarea conflictelor precum: conflicte reclamate de clienți; conflicte reclamate de bancă; conflicte între angajații băncilor de toate nivelurile; alte conflicte care nu se referă la relațiile bancă – angajat – client și se află sub incidența Legii nr. 192/2006.⁷²

Conform legii, părțile își pot alege liber mediatorul. Prin urmare, o instituție sau o asociație nu numește mediatorul. Medierea se bazează pe încrederea acordată de părți mediatorului.

Pe piața bancară din România, două asociații au avut inițiativa de a promova tehnicile de soluționare alternativă a litigiilor. Pe lângă confuzia și un ușor conflict de perspective, care poate fi inherent unei etape incipiente a dezvoltării tehnicilor de soluționare alternativă a litigiilor, au apărut două tendințe: una către înființarea ombudsmanului bancar și una către mediatorul bancar. Întrebarea nu este care dintre cele două ar trebui ales. Întrebarea corectă este cum pot fi implementate eficient aceste două tipuri de soluționări alternative a litigiilor în beneficiul atât al consumatorilor, cât și al instituțiilor care furnizează servicii financiare. În plus, promovarea medierii necesită includerea unei clauze specifice de mediere în contractele dintre instituțiile bancare și consumatori.⁷³

⁷⁰ Bălan C., (2011), *Alternative Dispute Resolution through Mediation in Romanian Retail Banking*, Amfiteatru Economic Journal, Vol. 12, Iss. 28, 504-518 (traducerea noastră)

⁷¹ *Ibidem*

⁷² <https://mediatorbancar.wordpress.com/conflicte-mediate-de-umb/> (traducerea noastră)

⁷³ Bălan C., (2011), *Alternative Dispute Resolution through Mediation in Romanian Retail Banking*, Amfiteatru Economic Journal, Vol. 12, Iss. 28, 504-518 (traducerea noastră)

2.8. MEDIEREA CONFLICTELOR TRANSFRONTALIERE

Începând cu anii 1980, abordarea continentală a metodelor de soluționare alternativă a litigiilor a crescut în intensitate – de la Recomandările Comitetului de Miniștri privind accesul la justiție (1981) sau reducerea sarcinii instanțelor (1986), la nivelul Consiliului Europei – până la cel mai important document al Uniunii Europene privind medierea: Directiva 2008/52/CE.⁷⁴ Directiva 2008/52/CE identifică medierea în litigiile transfrontaliere ca un domeniu distinct de aplicare a medierii. În acest sens, directiva aduce în prim-plan necesitatea diferențierii între aspectele generale care guvernează activitatea mediatorilor în orice caz supus medierii și aspectele specifice medierii în litigiile transfrontaliere. Fiecare situație supusă medierii este diferită, are propriile particularități și, ca atare, necesită o adaptare permanentă a mediatorului, care trebuie să demonstreze o mare flexibilitate și o adaptabilitate constantă.⁷⁵

Statisticile la nivel european în materie comercială indică faptul că la nivelul celor 26 de state membre Directiva nr. Conform Directivei 2008/52/CE, durata unui proces este, în medie, de 505 zile calendaristice (Belgia), cu un maxim de 1.290 de zile calendaristice (Slovenia). Costurile statistice asociate acestor procese reprezintă 16,6% (Belgia), în medie, la nivel european, ajungând până la 33,0% (Republica Cehă) din suma care trebuie recuperată în instanță. Costurile estimate includ costurile juridice (onorariile avocaților, experții etc.), costurile pentru onorariile avocaților și cheltuielile efectuate pentru executarea hotărârii judecătorești.⁷⁶

De exemplu, în Belgia, durata medie a unui proces în instanță este de 505 zile calendaristice, iar costurile juridice se ridică în medie la 16,6% din suma care trebuie recuperată și care face obiectul procesului, în timp ce în Italia, durata medie a unui proces este de 1.210 zile calendaristice, iar costurile juridice se ridică în medie la 29,9% din suma care trebuie recuperată în instanță. Prin mediere, părțile au nevoie în medie de 45 de zile în Belgia și 47 de zile în Italia pentru a soluționa litigiul, iar costurile suportate ca urmare a medierii în aceste țări se ridică la doar 43,75% din costurile unui proces în Belgia și doar 27,78% din costurile unui proces în Italia.⁷⁷

⁷⁴ Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, disponibil la adresa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32008L0052>

⁷⁵ Bunea G., (2014), *Aspects of mediation in Romania*, AGORA International Journal of Juridical Sciences, No. 2, 16-20 (traducerea noastră)

⁷⁶ *Ibidem*

⁷⁷ *Ibidem*

CAP. III. PROCEDURA MEDIERII ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL

3.1. REGULILE UE PRIVIND MEDIEREA

În ultimii ani, medierea a câștigat din ce în ce mai mult recunoașterea ca metodă relevantă de soluționare a litigiilor comerciale atât în cazuri interne, cât și internaționale. Acest lucru este valabil mai ales pentru jurisdicțiile care – având în vedere tradiția juridică existentă sau cadrul legal existent – sunt mai puțin familiarizate cu abordările consensuale și în care litigiile și arbitrajul sunt în mod tradițional în centrul atenției celor implicați în dispute comerciale.

Încurajarea utilizării medierii facilitează soluționarea litigiilor și ajută la evitarea îngrijorării, timpului și costurilor asociate litigiilor în instanță, permițând astfel cetățenilor să-și asigure drepturile legale într-un mod eficient.

Într-un context transfrontalier, tendința pare să fie aceeași; în special în procesele de soluționare a litigiilor desfășurate prin referire la cadrele procedurale ale furnizorilor de servicii internaționale de soluționare a litigiilor de top.

Adoptarea, de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite, a Convenției Naționale a Națiunilor Unite privind acordurile internaționale de reglementare rezultate din mediere, în decembrie 2018, și ecoul puternic și pozitiv primit la ceremonia de semnare a Convenției de la Singapore, în august 2019, subliniază relevanța crescândă a medierii ca instrument de soluționare a disputelor comerciale internaționale.⁷⁸

În acest context, se pune întrebarea dacă mediatorii implicați în procese internaționale de soluționare a litigiilor pot fi obligați să adere la standardele internaționale de bune practici în mediere, în plus față de orice cadru de reglementare relevant care îi obligă la nivelul jurisdicțiilor lor de origine.

Deoarece natura medierii este destul de diferită de soluționarea litigiilor în fața instanțelor de stat sau a tribunalelor arbitrale, este dificil să se stabilească standarde general aplicabile în ceea ce privește regulile procedurale adecvate. Având în vedere că o trăsătură cheie a medierii este flexibilitatea procedurală — mediatorul rămâne într-o anumită măsură la mâna părților atunci când vine vorba de chestiuni de proces — intervențiile de reglementare extinse la nivel

⁷⁸ Campbell C., (2020), *International Mediation*, Kluwer Law International B.V., disponibil la adresa https://northcote.at/wp-content/uploads/2020/04/Kluwer_Mediators-Codes-of-Conduct-and-Ethical-Guidelines.pdf (traducerea noastră)

procedural nu au sens ca principiu. În același timp, totuși, acolo unde nu există reguli procedurale clare, asigurarea respectării anumitor standarde de calitate este esențială.

Desfășurarea procedurilor de mediere comercială, precum și problema competenței necesare a unui mediator, sunt reglementate de legile interne și internaționale aplicabile, care sunt, de asemenea, surse de standarde și reglementări minime privind desfășurarea procedurilor de mediere și procedura și/sau implicațiile juridice materiale ale unor astfel de proceduri (de exemplu, întrebarea dacă inițierea procedurilor de mediere are un efect asupra termenului de prescripție relevant). Alte aspecte ale procesului de mediere nu sunt de obicei reglementate.

Cu toate acestea, pentru a se asigura că procedurile de mediere se desfășoară pe baza standardelor (minime) de calitate și etică, aceste aspecte trebuie abordate. Acestea se referă, printre altele, la independența mediatorului, încrederea, transparența și alte chestiuni etice. Ele sunt deosebit de importante atunci când vine vorba de definirea standardelor pe care orice mediator din orice jurisdicție ar trebui să le urmeze pentru a crea și susține încrederea părților. În același timp, abordarea acestor aspecte servește și scopului de educare a părților asupra principiilor medierii.

În acest context, medierea „soft law” – sub forma unor coduri de conduită și linii directoare etice – s-a dezvoltat de-a lungul ultimilor ani. Întrebarea care anume coduri de conduită sau orientări etice interne sau internaționale se aplică într-un caz dat depinde de clauza de mediere și/sau de acordul de mediere încheiat de părți la mediator.

În contextul dat, este important de menționat că, codurile de conduită și orientările etice, în general, leagă doar membrii unor instituții de mediere sau organizații profesionale specifice.

Directiva de mediere se aplică litigiilor transfrontaliere în materie civilă și comercială. Acesta acoperă litigiile în care cel puțin una dintre părți este domiciliată într-un alt stat membru decât cel al oricărei alte părți la data la care sunt de acord să recurgă la mediere sau la data la care medierea este dispusă de o instanță.

Obiectivul principal al acestui instrument juridic este de a încuraja recurgerea la mediere în statele membre.

Pentru aceasta, directiva conține cinci reguli de fond:

Acesta obligă fiecare stat membru să încurajeze formarea mediatorilor și să asigure o calitate înaltă a medierii.

Oferă fiecărui judecător dreptul de a invita părțile aflate într-un litigiu să încerce mai întâi medierea, dacă consideră că este adecvat, având în vedere circumstanțele cauzei.

Acesta prevede că acordurile rezultate din mediere pot fi făcute executorii dacă ambele părți solicită acest lucru. Acest lucru poate fi realizat, de exemplu, prin aprobarea unei instanțe sau certificarea de către un notar public.

Se asigură că medierea are loc într-o atmosferă de confidențialitate. Acesta prevede că mediatorul nu poate fi obligat să depună mărturie în instanță despre ceea ce s-a întâmplat în timpul medierii într-un viitor litigiu între părțile la medierea respectivă.

Acesta garantează că părțile nu își vor pierde posibilitatea de a se adresa instanței ca urmare a timpului petrecut în mediere: termenele pentru introducerea acțiunii în fața instanței sunt suspendate în timpul medierii.

Din ce în ce mai multe dispute sunt aduse în instanță. În consecință, acest lucru a însemnat nu numai perioade de așteptare mai lungi pentru soluționarea litigiilor, dar a crescut și costurile juridice la astfel de niveluri încât acestea pot fi adesea disproporționate față de valoarea litigiului.

Medierea este în cele mai multe cazuri mai rapidă și, prin urmare, de obicei mai ieftină decât procedurile judiciare obișnuite. Acest lucru este valabil mai ales în țările în care sistemul judiciar are întârzieri substanțiale, iar procedura judiciară medie durează câțiva ani.

Acesta este motivul pentru care, în ciuda diversității în domeniile și metodele de mediere pe întreg teritoriul Uniunii Europene, există un interes din ce în ce mai mare pentru această modalitate de soluționare a litigiilor ca alternativă la hotărârile judecătorești.

Medierea poate fi deosebit de utilă în disputele familiale transfrontaliere și în cazurile de răpire a copiilor de către părinți. Termenul „chestiuni de familie” acoperă o gamă largă de litigii, de la chestiuni pur private până la cele care implică autoritățile publice.

Dispozițiile generale privind medierea se aplică în general litigiilor familiale.

Implementarea acestei metode de soluționare a conflictelor este prevăzută sau îmbunătățită de mai multe instrumente europene și internaționale.

La nivelul Uniunii Europene:

- Parlamentul UE și Consiliul UE au adoptat Directiva 2008/52/CE (Directiva UE privind medierea) care vizează promovarea utilizării medierii în anumite chestiuni civile și comerciale. Directiva UE privind medierea a fost primul efort comun de reglementare a medierii în Uniunea Europeană. Și astăzi, încă, există încă un dezechilibru considerabil în utilizarea medierii în sistemele de justiție civilă din statele membre. Dezechilibrul poate fi observat în special în tratarea chestiunilor civile și comerciale transfrontaliere. Prin urmare, se poate concluziona că

Directiva UE privind medierea nu a reușit să-și atingă obiectivul major de promovare a utilizării metodelor de soluționare a litigiilor pe cale amiabilă ca alternativă la procedurile contradictorii.

- „Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie matrimonială și în materie de răspundere părintească, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000

- Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea deciziilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere

La Conferința de la Haga de drept internațional privat:

- Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii

- Convenția de la Haga din 19 octombrie 1996 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea în ceea ce privește răspunderea părintească și măsurile de protecție a copiilor

- Ghid de bune practici privind medierea PDF (771 Kb) ro, în special în temeiul Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 privind aspectele civile ale răpirii internaționale de copii

La nivelul Consiliului Europei:

- Recomandarea nr.R (98)1 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind medierea familială adoptată la 21 ianuarie 1998

- Recomandarea Rec (2002) 10 a Comitetului de Miniștri către statele membre privind medierea în materie civilă

La nivelul Parlamentului European:

- Studiu al Parlamentului European⁷⁹

Universul codurilor de conduită și al ghidurilor etice ale mediatorilor este vast. La prima vedere, acest lucru poate deruta nu numai utilizatorii serviciilor de mediere, ci chiar și mediatorii. Cu toate acestea, ele servesc unor scopuri foarte importante, în special acela de a oferi vizibilitate celor mai pertinente principii care ar trebui să inspire procesele de mediere atât la nivel intern, cât și internațional. În acest sens, ele constituie un exemplu pozitiv de autoreglare și ar trebui să fie primite cu entuziasm.

⁷⁹ e-justice.europa.eu/386/EN/legislation

3.2. PROCEDURA MEDIERII ÎN DIVERSE ȚĂRI DIN EUROPA: ANGLIA, FRANȚA, ITALIA, GERMANIA, NORVEGIA

De-a lungul ultimelor decenii, legiuitorul UE a luat măsuri politice majore în promovarea utilizării metodelor nelitigioase de soluționare a litigiilor civile și comerciale de pe continent. Semnificația promovării utilizării metodelor a soluționării alternative a litigiilor (SAL) este reflectată în Directiva 2013/11/UE privind soluționarea alternativă a litigiilor pentru litigiile dintre consumatori. Obiectivul fundamental al acestei legislații este de a facilita accesul consumatorilor la justiție prin încurajarea utilizării modelelor amiabile de soluționare a litigiilor, inclusiv medierea. De asemenea, urmărește să asigure o conexiune echilibrată între a soluționarea alternativă a litigiilor și litigii. Acest instrument juridic indică în mod explicit faptul că statele membre trebuie să ia măsuri adecvate pentru a consacra drepturile consumatorilor de a avea acces la metode eficiente de soluționare alternativă a litigiilor, inclusiv medierea.

La nivelul statelor membre, factorii de decizie naționali au luat măsuri relevante pentru a încuraja aplicarea medierii în litigiile civile și comerciale din jurisdicțiile lor respective. Aceste dispoziții legale au ca scop abordarea numărului de cauze restante și a întârzierilor în efectuarea justiției de către instanțe, pe de o parte, și îmbunătățirea accesului efectiv la justiție pentru cetățeni, pe de altă parte.

Franța

În Franța, primele eforturi fundamentale de reglementare a medierii civile și comerciale se referă la intrarea în vigoare a Legii nr. 95-125 în 1995. Prin adoptarea acestei legislații, regulile medierii au fost introduse oficial în Codul de procedură civilă al Franței. În 2011, Directiva UE de mediere din 2008 a fost transpusă în legile naționale ale țării. Această transpunere a condus la modificări majore – și treptate – în cadrul juridic național pentru mediere. Obiectivul major a fost menținerea unui echilibru armonios între mecanismele de litigii și soluționarea alternativă a litigiilor.⁸⁰

În Franța, Legea din 18 noiembrie 2016 privind modernizarea justiției pentru secolul XXI introduce experimente cu medierea obligatorie și alte tipuri de soluționare alternativă a litigiilor.

⁸⁰ Giacalone C., Salehi S.S., (2022), *An empirical study on mediation in civil and commercial disputes in Europe: the mediation service providers perspective*, Revista Ítalo-Española de Derecho Procesalpp, Madrid, 11-54, disponibil la adresa <http://www.revistasmarcialpons.es/rivitsproc/article/view/an-empirical-study-on-mediation-in-civil-and-commercial-disputes/1223> (traducerea noastră)

Art. 750-1 din Codul de procedură civilă conține obligația de a încerca medierea sau alt tip de SAL înainte de începerea procedurii judiciare pentru creanțe cu valoare redusă.⁸¹

În Franța, medierea este opțională în majoritatea domeniilor dreptului. Cu toate acestea, în eforturile recente de reformare a sistemului de justiție civilă, din ianuarie 2020 medierea este obligatorie în anumite tipuri de litigii. Ca urmare, în cererile cu valoare redusă cu un prag bănesc de 5.000 de euro și în unele litigii de vecinătate, părțile sunt obligate să încerce medierea înainte de a se adresa instanței.⁸²

În ceea ce privește definiția medierii în cadrul legal francez, articolul 21 din Legea nr. 95-125 prevede că medierea este „orice proces structurat prin care două sau mai multe părți încearcă să ajungă la un acord pentru soluționarea pe cale amiabilă a litigiilor lor, cu asistența unui terț, mediatorul, selectat de acestea sau desemnat. , cu acordul lor, de către judecătorul care judecă litigiul.” În consecință, medierea este considerată un proces „structurat”. După cum am discutat deja în Secțiunea 1, din punctul nostru de vedere, a considera medierea ca un proces „structurat” poate fi în contradicție cu principalele sale caracteristici, inclusiv flexibilitatea și controlul părților asupra procesului. În acest context, ca posibil răspuns la această critică, se poate argumenta că această definiție cuprinde doar medierea judiciară sau anexată la instanță. Prin urmare, exclude forma contractuală de mediere care se bazează pe liberul arbitru al părților, fără nicio intervenție judiciară⁸³

Este esențial de remarcat faptul că, în cadrul Codul de procedură civilă francez, există două forme de mediere: contractuală și judiciară. Medierea contractuală sau convențională – care este stipulată în articolele 1530-1535 din Codul de procedură civilă francez – se referă la un proces pe deplin voluntar pe care părțile îl desfășoară pentru a-și soluționa litigiul fără a se adresa unei instanțe. În schimb, medierea judiciară – astfel cum este prevăzută la articolele 131-1-131-15 din Codul de procedură civilă francez – este direct legată de hotărârea judecătorească care prevede ca părțile să încerce medierea. Pentru a pune în aplicare o înțelegere de mediere în

⁸¹ Loi n° 95-125 du 8 février 1995 relative à l'organisation des juridictions et à la procédure civile, pénale et administrative, disponibilă la adresa <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGISCTA000024808651> (traducerea noastră)

⁸² Giacalone C., Salehi S.S., (2022), *An empirical study on mediation in civil and commercial disputes in Europe: the mediation service providers perspective*, Revista Ítalo-Española de Derecho Procesalpp, Madrid, 11-54, disponibil la adresa <http://www.revistasmarcialpons.es/rivitsproc/article/view/an-empirical-study-on-mediation-in-civil-and-commercial-disputes/1223> (traducerea noastră)

⁸³ *Ibidem*

Franța, ambele părți, sau una cu acordul celeilalte, se pot adresa instanței competente pentru omologarea acestui acord.⁸⁴

În ceea ce privește statutul aplicării medierii civile și comerciale în Franța, recente evoluții normative demonstrează tendința legiuitorului francez de a promova utilizarea acestui mecanism de soluționare alternativă a litigiilor. Cu toate acestea, unii critici au pus sub semnul întrebării lipsa unei distincții suficiente între mediere și conciliere în cadrul Codului de procedură civilă francez. Ca răspuns la această critică, savanții au luat două puncte de vedere diferite. În timp ce prima abordare consideră medierea și concilierea ca fiind aceleași procese, cealaltă le percepe ca două forme distincte de soluționare alternativă a litigiilor. În acest sens, este indispensabil ca legiuitorul francez să facă o distincție juridică clară între aceste două modele de soluționare alternativă a litigiilor, cel mai important pentru a evita orice incertitudini procedurale.⁸⁵

Germania

Secțiunea 15a din Actul introductiv al Codului de procedură civilă german permite statelor federale să experimenteze soluționarea alternativă a litigiilor preliminar, inclusiv medierea. Statele federale individuale pot introduce (și au introdus) legislație privind sistemele de soluționare alternativă a litigiilor obligatorii care necesită participarea înainte de a putea începe procedurile judiciare. Statele federale individuale pot decide ele însele asupra modalităților schemelor lor obligatorii de soluționare alternativă a litigiilor. În acest fel, pot fi testate diferite abordări.⁸⁶

Secțiunea 15a a Codului de procedură civilă german menționează următoarele dispute ca fiind adecvate pentru experimente cu soluționarea alternativă a litigiilor preliminară: creanțe cu valoare redusă, adică creanțe de până la 750 EUR, dispute între vecini, defăimare care nu a avut loc prin mass-media și dispute în temeiul Legii generale privind egalitatea de tratament.⁸⁷

Mai multe landuri germane au experimentat într-adevăr cu soluționarea alternativă a litigiilor preliminară obligatorie, în special în litigiile cu mici cereri. Printre acestea se numără

⁸⁴ Loi n° 95-125 du 8 février 1995 relative à l'organisation des juridictions et à la procédure civile, pénale et administrative, disponibilă la adresa <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGISCTA000024808651> (traducerea noastră)

⁸⁵ Giacalone C., Salehi S.S., (2022), *An empirical study on mediation in civil and commercial disputes in Europe: the mediation service providers perspective*, Revista Ítalo-Española de Derecho Procesalpp, Madrid, 11-54, disponibil la adresa <http://www.revistasmarcialpons.es/rivitsproc/article/view/an-empirical-study-on-mediation-in-civil-and-commercial-disputes/1223> (traducerea noastră)

⁸⁶ van Rhee C.H., (2021), *Mandatory mediation before litigation in civil and commercial matters: a European perspective*, Justice in Eastern Europe 7-24, disponibil la adresa https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1635760283.pdf (traducerea noastră)

⁸⁷ *Ibidem*

Bavaria, Brandenburg, Hessen, Saarland, Schleswig-Holstein, Renania de Nord-Westfalia, Saxonia Inferioară, Saxonia-Anhalt și Baden-Württemberg. Majoritatea experimentelor nu au avut succes, iar legislația pe această temă a fost modificată sau retrasă. Opoziția împotriva introducerii soluționării alternative a litigiilor preliminare obligatorii în Germania a fost considerabilă.⁸⁸

Italia

În Italia, Decretul Legislativ nr. 28/2010 a transpus Directiva UE de mediere în legislația națională a țării. Aceasta a fost prima reglementare generală de mediere civilă și comercială introdusă în sistemul de justiție civilă din țară. Această legislație a avut în vedere patru forme diferite de mediere: medierea voluntară care poate fi concepută și implementată în orice etapă a litigiului; medierea judiciară în care judecătorul — la evaluarea cauzei — propune părților să încerce medierea; mediere contractuală în care părțile sunt obligate în virtutea unei clauze statutare; și în final, medierea obligatorie. Cea mai semnificativă caracteristică a acestei noi legi a fost instituirea medierii nejudiciare obligatorii pentru o gamă largă de probleme civile și comerciale. În consecință, prima și ultima etapă a procesului de mediere sunt obligatorii ca o condiție prealabilă pentru începerea procedurilor judiciare. Acest mandat dezvăluie motivația puternică a legiuitorului de a oferi o soluție eficientă la întârzierile uriașe de cauze din instanțele naționale.⁸⁹

În 2012, Curtea Constituțională italiană a decis că va anula cerința medierii obligatorii din Decretul legislativ nr. 28/2010. Acesta a constatat că Guvernul a depășit domeniul de aplicare al Directivei europene de mediere și al Legii italiene 69/2009 care permite Guvernului să introducă un decret privind medierea civilă și comercială.⁹⁰

În anul 2013 au fost reintroduse încercările de mediere obligatorie, de data aceasta în baza Decretului 69/13 privind Dispozițiile Urgente de Relansare a Economiei (decretul a fost transformat în Legea nr. 98 din 2013). După cum arată titlul acestui Decret, aceste încercări au

⁸⁸ *Ibidem*

⁸⁹ Giacalone C., Salehi S.S., (2022), *An empirical study on mediation in civil and commercial disputes in Europe: the mediation service providers perspective*, Revista Ítalo-Española de Derecho Procesalpp, Madrid, 11-54, disponibil la adresa <http://www.revistasmarcialpons.es/rivitsproc/article/view/an-empirical-study-on-mediation-in-civil-and-commercial-disputes/1223> (traducerea noastră)

⁹⁰ van Rhee C.H., (2021), *Mandatory mediation before litigation in civil and commercial matters: a European perspective*, Justice in Eastern Europe 7–24, disponibil la adresa https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1635760283.pdf (traducerea noastră)

fost reintrodusă în beneficiul economiei italiene prin ușurarea instanțelor italiene suprasolicitate. Accesul la justiție a fost și este amenințat în Italia.⁹¹

De la modificarea din 2013, modelul obligatoriu de renunțare la mediere acoperă o gamă largă de litigii civile și comerciale, inclusiv proprietăți, asigurări, servicii bancare și divizarea activelor. În cea mai recentă inițiativă de reglementare de reformare a sistemului de justiție civilă din Italia, Parlamentul a adoptat Legea nr. 206 din noiembrie 2021. Această lege a extins domeniul de aplicare al medierii obligatorii ca pas pre-contencios la noi categorii de creanțe civile și comerciale.⁹²

Conform modelului italian de mediere obligatorie, părțile sunt obligate să participe la ședința de mediere „inițială”. În timpul acestei sesiuni introductive, mediatorul oferă părților informații generale despre proces, avantaje și consecințe potențiale. Apoi, părțile sunt libere să decidă fie să continue medierea, fie să se adreseze instanței.

În ceea ce privește definiția medierii, Decretul legislativ nr. 28/2010 (modificată în 2013) a definit acest termen ca fiind „activitatea, indiferent de denumirea acesteia, desfășurată de un terț imparțial, care urmărește să asiste două sau mai multe părți în căutarea unui acord de soluționare a unui litigiu, chiar și cu formularea unei propuneri de soluționare a aceluiași diferend”. Această definiție implică două forme de mediere: facilitatoare și evaluativă. Medierea facilitativă se referă la un proces în care mediatorul asistă părțile prin validarea punctelor de vedere și intereselor acestora pentru a găsi și analiza soluții la un diferend. În schimb, în medierea evaluativă, mediatorul ajută părțile să găsească o soluție la litigiul lor. În plus, mediatorul clarifică punctele slabe ale cazului și, cel mai semnificativ, își dă opinia cu privire la rezultatul probabil al litigiului. Modelul evaluativ este utilizat în general în medierea legată de instanță. În timp ce forma facilitatoare se concentrează în principal pe natura voluntară a medierii și pe controlul părților asupra rezultatului, medierea evaluativă subliniază drepturile legale ale părților. Legiuitorul italian a urmărit în principal medierea facilitatoare, deoarece definiția furnizată specifică în mod explicit că mediatorul ajută părțile să găsească soluții și să ajungă la un acord.⁹³

Executarea convențiilor de soluționare de mediere este prevăzută în articolul 12 din Decretul Legislativ din 2013 modificat. În consecință, în cazurile în care litigii sunt asistați de

⁹¹ *Ibidem*

⁹² Giacalone C., Salehi S.S., (2022), *An empirical study on mediation in civil and commercial disputes in Europe: the mediation service providers perspective*, Revista Ítalo-Española de Derecho Procesalpp, Madrid, 11-54, disponibil la adresa <http://www.revistasmarcialpons.es/rivitsproc/article/view/an-empirical-study-on-mediation-in-civil-and-commercial-disputes/1223> (traducerea noastră)

⁹³ *Ibidem*

avocați și soluționarea este semnată de toate părțile implicate, un astfel de acord este executoriu fără nicio necesitate pentru omologare. În schimb, în cazul în care părțile sunt autoreprezentate în procesul de mediere, acestea pot – împreună sau una cu acordul celeilalte – să solicite instanței competente să omologheze înțelegerea acordului de mediere.⁹⁴

Din 2020, în cazul în care un debitor aflat în neplată poate dovedi că, comportamentul său a fost justificat din cauza respectării regulilor de sănătate și siguranță emise pentru prevenirea și controlul infecțiilor (Covid), litigiile contractuale nu pot fi depuse în justiție decât dacă părțile au încercat anterior un acord de soluționare prin medierea extrajudiciară.

În cazul în care părțile decid să nu continue medierea, acestea pot iniția acțiune în instanță.

Medierea este promovată în Italia pentru că instanțele civile sunt suprasolicitate. Este considerată benefică pentru litigiile civile cu privire la drepturi și îndatoriri asupra cărora părțile pot dispune liber. Se pare că lista actuală a cazurilor supuse sesiunilor obligatorii de mediere exploratorie este în principal rezultatul negocierilor politice și al lobby-ului. Presiunea puternică exercitată de avocați asupra membrilor Parlamentului (dintre care mulți sunt ei înșiși avocați) a condus, de exemplu, la modificări în ceea ce privește medierea obligatorie: răspunderea civilă pentru daune produse de vehicule sau nave, care a fost inclusă inițial în listă, a fost ulterior scutite. Răspunderea civilă pentru malpraxis medical, dimpotrivă, a fost extinsă pentru a include toate formele de malpraxis medical.

În Italia, utilizarea medierii civile și comerciale a crescut datorită faptului că avocații au îmbrățișat, cel puțin într-o anumită măsură, medierea, și ca urmare a lobby-ului de succes pentru interesele lor.⁹⁵

În prezent, conform statisticilor oficiale, modelul italian de prima ședință de mediere obligatorie în materie civilă și comercială a atins o rată ridicată de succes. Impactul cel mai remarcabil al acestui model de mediere de renunțare poate fi observat în reducerea numărului uriaș de cauze restante în instanțele naționale. Abordarea legiuitorului în ceea ce privește adoptarea unui design de sistem de mediere care este inițial obligatoriu a oferit dispuțanților posibilitatea de a se familiariza cu medierea. Aceasta oferă părților posibilitatea de a-și soluționa

⁹⁴ *Ibidem*

⁹⁵ van Rhee C.H., (2021), *Mandatory mediation before litigation in civil and commercial matters: a European perspective*, Justice in Eastern Europe 7–24, disponibil la adresa https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1635760283.pdf (traducerea noastră)

litigiul pe cale amiabilă. Acest sistem poate fi un exemplu proeminent care trebuie luat în considerare de alte sisteme de justiție civilă din UE.

Marea Britanie

În Anglia și Țara Galilor, ședințele de informare și evaluare de mediere sunt obligatorii (cu unele excepții) în problemele de familie după separare, atunci când se stabilesc aranjamente pentru copii și finanțe.

„Instrucțiuni de practică privind conduita premergătoare acțiunii” (adică direcția de practică care reglementează comportamentul părților înainte de a merge în instanță)⁹⁶ încurajează reclamantul potențial să informeze pârâtul potențial care formă (dacă există) de soluționare alternativă a litigiilor, inclusiv medierea. Pârâtul potențial trebuie apoi să declare dacă este de acord cu propunerea de soluționare alternativă a litigiilor a potențialului reclamant. În cazul în care pârâtul nu este de acord, trebuie furnizată o explicație și ar trebui sugerată o altă formă de soluționare alternativă a litigiilor, cu excepția cazului în care nicio altă formă nu este considerată adecvată.

Partea relevantă a Direcției de practică este următoarea: Litigiile ar trebui să fie o ultimă soluție. Ca parte a unui protocol relevant de acțiune prealabilă sau a acestei Direcții practice, părțile ar trebui să ia în considerare dacă negocierea sau o altă formă de soluționare alternativă a litigiilor le-ar putea permite să-și soluționeze litigiul fără a începe procedura.”⁹⁷

Dacă totuși o acțiune este introdusă în instanță, părțile trebuie să facă dovada îndeplinirii obligațiilor de preacțiune în acest sens, putând fi aplicate sancțiuni de către instanță în cazul în care nu este cazul. O posibilă sancțiune este aceea că partea în culpă poate fi obligată să plătească (o parte din) cheltuielile de judecată ale părții adverse

Partea relevantă a Instrucțiunii de practică este următoarea: „În cazul în care sunt emise proceduri, instanța poate solicita părților să furnizeze dovezi că soluționare alternativă a litigiilor a fost luată în considerare. Tăcerea unei părți ca răspuns la o invitație de a participa sau la un refuz de a participa la soluționare alternativă a litigiilor ar putea fi considerată nerezonabilă de către instanță și ar putea determina instanța să oblige acea parte să plătească cheltuieli de judecată suplimentare.”⁹⁸

⁹⁶ ***, *Practice Direction on Pre-action Conduct*, disponibil la adresa https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/pd_pre-action_conduct (traducerea noastră)

⁹⁷ art. 8, *Practice Direction on Pre-action Conduct*, disponibil la adresa https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/pd_pre-action_conduct (traducerea noastră)

⁹⁸ Art. 11, *Practice Direction on Pre-action Conduct*, disponibil la adresa https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/pd_pre-action_conduct (traducerea noastră)

Avocații părților ar trebui să le informeze cu privire la soluționarea alternativă a litigiilor (inclusiv mediere), iar acest lucru este consolidat prin așa-numitul „Chestionar de direcții (Fast Track și Multi-Track)”, care are ca scop alocarea cauzei pe calea procedurală relevantă. În acest chestionar, avocatul confirmă „că i-am explicat clientului meu necesitatea de a încerca să rezolv; opțiunile disponibile; și posibilitatea unor sancțiuni pentru costuri în cazul în care refuză să încerce să soluționeze”.⁹⁹ „Chestionarul de direcții (Small Claims Track)”¹⁰⁰ este, de asemenea, foarte explicit cu privire la beneficiile medierii sau ale altor forme de soluționare alternativă a litigiilor.

De asemenea, în Marea Britanie, medierea a fost folosită pentru a rezolva dispute comerciale și de altă natură de mulți ani. Dezvoltarea medierii ca formă specifică de soluționare a disputelor pentru transport maritim a fost totuși oarecum mai lentă. În cazurile în care părțile încă sunt de acord să își trimită litigiile unei instanțe, practica în unele jurisdicții, inclusiv Marea Britanie, este ca instanțele să fie proactive în încurajarea părților să medieze, de obicei după prima întâlnire de gestionare a cazului. Medierea nu trebuie să aibă loc în această etapă; într-adevăr, s-ar putea întâmpla mai târziu sau mai devreme, chiar înainte de a fi inițiate proceduri judiciare.

În transportul maritim, dominația din ce în ce mai mare a arbitrajului ca metodă aleasă de soluționare a litigiilor a avut ca efect, nu neapărat intenționat, că medierea nu s-a dezvoltat în același mod ca și litigiile de transport maritim în instanță. Mediatorii și alții implicați în industrie ar spune că aceasta este o oportunitate irosită și că medierea în contextul unei clauze de arbitraj poate avea loc la fel de eficient ca medierea în contextul unei clauze de jurisdicție a instanței.

Principalele avantaje comerciale ale medierii față de alte forme de soluționare a litigiilor sunt următoarele:

Medierea este adesea semnificativ mai rapidă și mai ieftină decât alte forme de soluționare a litigiilor. Este în general acceptat că economii de costuri de chiar și 80% în

⁹⁹ ***, *Directions questionnaire (Fast track and Multi-track)*, disponibil la adresa https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1087080/N181.pdf (traducerea noastră)

¹⁰⁰ ***, *Directions questionnaire (Small Claims Track)*, disponibil la adresa https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1079639/N180_Financial_Form.pdf (traducerea noastră)

comparație cu un litigiu sau arbitraj complet pot fi obținute printr-o utilizare relativ timpurie a medierii.¹⁰¹

În timp ce un judecător sau arbitru trebuie să constate fapte și să aplice legea în contextul problemelor ridicate în fața sa, mediatorul are la dispoziție o gamă mult mai largă de instrumente. Mediatorul nu emite nicio decizie obligatorie, ci facilitează un proces prin care părțile pot ajunge la o soluție comercială a litigiului lor. Foarte des, acea soluție comercială nu este neapărat una pe care un judecător sau un arbitru pur și simplu ar fi putut-o impune părților. Ceea ce se întâmplă în mediere este în totalitate fără prejudicii (chiar și în ceea ce privește costurile). Părțile sunt capabile să adopte o abordare diferită care poate duce la colaborare și la rezolvarea inventive a problemelor.

Ratele de succes pentru mediere sunt ridicate – în general, aproximativ 80% se rezolvă în ziua medierii și altele, în proporție de peste 10%, se soluționează la scurt timp după ziua medierii. Diferiți mediatori pot avea stiluri diferite precum și să aibă experiențe diferite de adus la mediere. Susținătorii medierii menționează flexibilitatea de a putea adapta procesul unui mediator cu un set de abilități foarte specifice și experiență în domenii specifice de comerț sau industrie ca un avantaj masiv.

În cazul în care părțile doresc să mențină sau să dezvolte o relație de afaceri continuă, caracterul contradictoriu al procesului de litigiu sau arbitraj și inevitabilul produs final binar „câștig/pierde” pot crea dificultăți. Medierea permite trecerea de la cazurile invocate la interesele comerciale reale, care cuprind mai mult decât trăsăturile înguste ale litigiului particular.

De obicei, părților li se permite, să facă declarații de deschidere scrise și apoi orale. Declarația orală de deschidere poate fi un instrument deosebit de puternic, creând un mediu în care cealaltă parte nu poate să nu empatizeze cel puțin într-o anumită măsură cu poziția celeilalte părți. Din nou, acest lucru nu este ușor de realizat într-un context contradictoriu, cum ar fi litigiul sau arbitrajul, și există multe cercetări despre psihologia medierii (în special în legătură cu efectul puternic al unei bune declarații de deschidere).

Norvegia

În Norvegia, majoritatea litigiilor referitoare la chestiuni cu valoare monetară sau economică trebuie aduse în fața unei comisii de conciliere, ca o condiție prealabilă pentru litigiile în primă instanță. Consiliul de conciliere poate aplica diferite metode de soluționare a litigiilor,

¹⁰¹ ***, (2017), *US vs UK - a comparison of mediation processes*, disponibil la adresa <https://www.skuld.com/topics/legal/pi-and-defence/us-vs-uk---a-comparison-of-mediation-processes/> (traducerea noastră)

adesea medierea sau negocierea, deși poate emite și verdicte formale în cazuri specifice. Părțile însele decid dacă continuă sau nu cu soluționarea alternativă a litigiilor. Regulile aplicabile pot fi găsite în Codul de procedură civilă, secțiunea 6-2.¹⁰²

În plus, medierea obligatorie preliminară este o caracteristică a cauzelor familiale pentru separarea cuplurilor cu copii sub vârsta de 16 ani și în cazul în care se referă la drepturile de custodie și de vizită. Statutele relevante pentru medierea în probleme de familie sunt Legea căsătoriei și Legea copiilor. Scopul este un acord scris privind custodia, reședința și contactul, în timp ce părinții ar trebui, de asemenea, să fie informați cu privire la consecințele financiare ale acordului. Acest tip de mediere este adesea condus de așa-numitele Birouri de consiliere pentru familie sau de către mediatori acreditați. Doar o oră de încercare de mediere este obligatorie, deși pot fi adăugate încă trei ore atunci când un rezultat de succes pare probabil. Mediatorul poate decide chiar să adauge încă trei ore, ceea ce înseamnă că un total de șapte ore pentru mediere devin disponibile. Trebuie reținut, însă, că un certificat de mediere se eliberează părinților după doar prima oră. Certificatul este valabil șase luni și le permite părinților să inițieze proceduri judiciare, să solicite separarea și să primească prestații pentru părinții singuri. După expirarea perioadei de valabilitate de 6 luni a certificatului de mediere, părinții sunt din nou supuși medierii preliminare obligatorii atunci când doresc să introducă o acțiune în instanță pentru a soluționa conflictele ulterioare.¹⁰³

Situația din Norvegia este diferită de cea din celelalte țări nordice. Deși Danemarca are un sistem obligatoriu de consiliere sau mediere înainte de judecată, care diferă de cel norvegian, Finlanda și Suedia au doar mediere voluntară.

3.3. PROCEDURA MEDIERII ÎN STATELE UNITE ALE AMERICII

Statele Unite ale Americii au o istorie lungă de soluționare alternativă a disputelor, datând din perioada colonială, când grupurile comunitare rezolvau disputele prin negociere și mediere. Mai recent, medierea a devenit folosită în mod obișnuit în problemele de drept al familiei și al muncii, popularitatea crescândă în acele forumuri și a dus la testarea acesteia și apoi adoptarea și în alte domenii. Astăzi, medierea, în diferitele sale forme, este utilizată pe scară largă și cu succes

¹⁰² van Rhee C.H., (2021), *Mandatory mediation before litigation in civil and commercial matters: a European perspective*, Justice in Eastern Europe 7–24, disponibil la adresa https://ajee-journal.com/upload/attaches/att_1635760283.pdf (traducerea noastră)

¹⁰³ *Ibidem*

pentru a rezolva disputele de orice natură, și în special în chestiunile legate de transport maritim și offshore.

În prezent, mai puțin de 5% din cazurile ridicate în instanțele din SUA au ca rezultat un proces complet. Un factor substanțial în această statistică este utilizarea cu succes a medierii, care se estimează că va avea ca rezultat o soluție pozitivă de aproximativ 80% din cazuri. Combinând acest lucru cu economii semnificative de timp și costuri, atracția medierii devine clară. Economii de costuri sunt și mai semnificative în SUA, deoarece costurile litigiilor nu sunt, în general, recuperabile nici măcar de partea câștigătoare.¹⁰⁴

Medierea este un instrument extrem de flexibil în SUA, având în vedere momentul în care are loc, forma în care se desfășoară și procesul care se urmărește în general în controlul părților în litigiu. Medierea înainte de proces nu este neobișnuită, permițând părților să rezolve disputa extrem de rapid și potențial, fără povara proceselor costisitoare de descoperire și depuneri. Cu toate acestea, începerea litigiului nu împiedică desfășurarea acestuia, părțile fiind libere să medieze (și alegând din ce în ce mai mult să facă acest lucru) pe toată durata cererii. În plus, părțile pot fi îndemnate de către instanțe să medieze și, deși acest lucru poate părea oarecum contrar conceptului de mediere, este adesea și un succes.

SUA au o practică de mediere semnificativă și bine stabilită, cu agenții de mediere și atât mediatori cu normă întreagă, cât și cu normă parțială, oferindu-și serviciile fie în facilități de mediere dedicate, menite să pună părțile în largul lor și să le permită să rămână implicate sau într-o varietate de birouri diferite. Mediatorii privați sunt în primul rând foști avocați și judecători, dar unii mediatori reușesc să mențină practici juridice și de mediere paralele. Mediatorii numiți de instanță pot fi totuși selectați din sistemul judiciar actual. În funcție de litigiul în cauză și de părțile implicate, mediatorul identificat poate avea un impact semnificativ, competențele și attributele fiecărui mediator nefiind întotdeauna de aplicare universală.

¹⁰⁴ *** (2017), *US vs UK - a comparison of mediation processes*, disponibil la adresa <https://www.skuld.com/topics/legal/pi-and-defence/us-vs-uk---a-comparison-of-mediation-processes/> (traducerea noastră)

BIBLIOGRAFIE

Cărți

1. Bondy V., Doyle M., (2011), *Mediation in Judicial Review: A practical handbook for lawyers*, The Public Law Project
2. Gorea B., (2009), *Soluționarea conflictelor prin arbitraj și mediere*, Ed. University Press, Târgu Mureș
3. Gorea B., Costin D., (2009), *Medierea în dreptul penal*, Ed. University Press , Târgu Mureș

Articole

4. Alexander N., (2006), *Mediation in Civil Procedure – A Comparative Perspective*, disponibil la adresa https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3756846
5. Bălan C., (2011), *Alternative Dispute Resolution through Mediation in Romanian Retail Banking*, Amfiteatru Economic Journal, Vol. 12, Iss. 28, 504-518
6. Bunea G., (2014), *Aspects of mediation in Romania*, AGORA International Journal of Juridical Sciences, No. 2, 16-20
7. Gorunescu M., (2012), *Mediation in penal matters in Romania. Challenges of the Knowledge Society*, Mediation, 1993 – 1998
8. Mănescu N., (2015), *The modern theory of conflict and the sociological voluntarism theory domination and voluntary servitude -brief considerations*, Annals of the „Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu, Letter and Social Science Series, Supplement 2
9. Mihăilescu C., (2023), *Considerations on the Origin and Evolution of Conflict Mediation in Social Life*, International Conference for Doctoral, Post-Doctoral Students and Young Researchers in Humanities and Social Sciences, Iași, România
10. Pruitt D.G., (2007), *Social Conflict: Some Basic Principles*, J. Disp. Resol., disponibil la adresa <https://scholarship.law.missouri.edu/jdr/vol2007/iss1/8>

11. Roșioru F., (2017), *Labour dispute mediation in Romania: an alternative way?*, HUNGARIAN LABOUR LAW E-Journal 1, disponibil la adresa https://hllj.hu/letolt/2017_1_a/A_02_Rosioru_HLLJ_2017_1.pdf

12. Salles B.M., Cruz P.M., (2020), *The Florence Access-To-Justice Project: Descriptive Aspects*, Revista de Derecho no. 22, disponibil la adresa <http://www.scielo.edu.uy/pdf/rd/n22/2393-6193-rd-22-178.pdf>

13. Țiclea Al., (2010), *Medierea conflictelor de drepturi*, Revista română de dreptul muncii, 3

14. Wallace C., (1982), *Judicial Reform and the Pound Conference of 1976*, 80 Mich. L. Rev. 592, disponibil la adresa <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4175&context=mlr>

15. Zaharia A., Saleh-Ali M., (n.d.), *The mediation procedure in Romania*, disponibil la adresa <https://proceedings.univ-danubius.ro/index.php/eirp/article/viewFile/463/433>

Webografie

16. ***, Social Conflic, disponibil la adresa <https://egyankosh.ac.in/bitstream/123456789/18829/1/Unit-32.pdf/>

17. Hayes A., (2024), *Conflict Theory Definition, Founder, and Examples*, disponibil la adresa <https://www.investopedia.com/terms/c/conflict-theory.asp>

18. <https://mediatorbancar.wordpress.com/conflicte-mediate-de-umb/>

19. Parlamentul European, (2011), *Mediation in family matters: the experience in Romania*, disponibil la adresa <https://www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201105/20110520ATT19915/20110520ATT19915EN.pdf>

Legislație

20. Constituția României din 1991, Publicată în M. Of. nr. 233 din 21 noiembrie 1991

21. Directiva 2008/52/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială, disponibil la adresa <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:32008L0052>

22. Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015
23. Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicat în în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010
24. Legea nr. 192 / 2006 privind medierea si organizarea profesiei de mediator, publicată în M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006
25. Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, publicat în M. Of. Partea I nr. 505 din 15 iulie 2011
26. Legea nr. 53/2003 actualizată, privind Codul Muncii, publicat în M. Of. nr. 72 din 5 februarie 2003
27. Legea nr. 62/2011 privind dialogul social, republicată în M. Of. nr. 625 din 31 august 2012
28. Legea nr.134, cu privire la mediere în Republica Moldova, publicată în Monitorul Oficial Nr. 188-191 art. 730

V. CONCLUZII

În mod tradițional, contestatorii rezolvă cauzele civile și comerciale în fața instanțelor de judecată. Cu toate acestea, procedurile complicate, consumatoare de timp și excesiv de costisitoare implicate împiedică uneori accesul efectiv la justiție pentru cetățeni, în special în cererile cu praguri pecuniare mici și medii. Administrarea nesatisfăcătoare a justiției civile în unele domenii a împins litigii la căutarea unor proceduri non-contractuale, și anume soluționarea alternativă a litigiilor.

Astăzi statul român oferă câteva avantaje celor care apelează la mediere. Dacă statul român ar face pași în continuare, medierea ar funcționa ca în țările cu tradiție veche. Medierea poate fi văzută sub două aspecte: primul aspect privind medierea în sine poate duce la un acord de mediere. Acordul de mediere oferă atât câștiguri părților conflictuale, cât și satisfacții profesionale mediatorului. A doua parte se referă la contractul de mediere.

Datorită importanței pe care procedura de mediere o are în toate ramurile justiției, am ales ca temă pentru lucrarea de disertație *„Legislația română privind medierea conflictelor – limite și perspective”*.

În acest scop am studiat o bogată bibliografie legată de subiectul abordat în lucrare, bibliografie care a constatat în peste 40 de surse, din care am ales 28 de surse bibliografice în lucrarea mea, iar după studierea acestora am structurat lucrarea în trei capitole.

Primul capitol l-am dedicat medierii conflictelor, și am prezentat ce înseamnă conflictele sociale, o scurtă istorie a instituției medierii, care sunt modelele de mediere, care este caracterul adecvat al medierii, și soluționarea conflictelor prin instituția medierii.

În al doilea capitol am prezentat procedura de mediere, pornind de cadrul legal de reglementare al medierii în România și modul în care medierea este reglementată în Codul de Procedură Civilă, Codul de Procedură Penală, în materia comercială, în dreptul familie, în sectorul serviciilor bancare, medierea conflictelor transfrontaliere și soluționarea conflictelor de muncă prin mediere.

Cel de al treilea capitol al lucrării a fost dedicat procedurii medierii în dreptul internațional, și în acest scop am prezentat mai întâi care sunt regulile Uniunii Europene privind medierea. Am continuat cu prezentarea pe scurt a procedurilor medierii în câteva dintre cele mai importante țări din Europe, Franța, Italia, Germania, Marea Britanie, Norvegia, dar și câteva idei despre procedura medierii din Statele Unite ale Americii.